

ANUL IV • Nr. 51 (202) • 29.XII.1993-4.I.1994 • 16 pagini • 100 lei

LA
MULTI
ANI!

Sediul GDS nu are nici o legătură cu Alexandru Ioan Cuza

pag. 5

Interviu săptămînii

pag. 8-9

Victor Ciorbea
Președintele
CNSLR-Fratia

ANDREI CORNEA

Refuzul consecvenței

Foarte adesea avem tendință – născută dintr-o anumită educație de tip intelectual și rationalist – să credeam, ca în ceva de la sine înțeles, în *forța consecvenței*. Ni se pare evident că oamenii ar trebui să tindă într-o măsură mai mare sau mai mică către consecvență și coerență în idei și în fapte; iar dacă acest lucru nu se întâmplă, ni se pare elementar și indiscutabil dreptul nostru de a-l mustra și amenda pe inconsecvent. Vedeam, aveam obișnuința să vedem inconsecvența ca pe un fel de păcat intelectual, cind nu ca pe o simplă dovadă de stupiditate, iar superioritatea noastră dinaintea acestui tip de păcătos ne apărea absolută. Mai mult, credeam că asumarea consecvență a consecințelor practice a unor premise acceptate anterior e nu doar o regulă rațională utilă, dar și un principiu de conduită morală cvasi-obligatoriu.

Or, iată că de patru ani de zile această concepție naiv-rationalistă nu a incitat să fie dezmințită în mai toate sectoarele vieții noastre publice și nu cei ce iubesc consecvență și o caută, ci celuilalt ce o ignoră sau o detestă par să se bucure de o su-perioritate neîngrădită, dar și de multe avantaje.

Indiscutabil, inconsecvența are de partea ei beneficiile ce decurg din numărul covîrșitor de mare al inconsecvenților, astfel încât s-ar putea spune că singura consecvență remarcabilă a speciei "homo" este refuzul încăpăținat al asumării consecințelor necesare. Spre pildă, acum cîteva zile, un sondaj de opinie IRSOP sugera că 68% dintre români sunt dispuși să accepte lichidarea întreprinderilor nerentabile. Majoritatea populației împărtășește convingerile reformiste – se va zice. Iată însă că din același sondaj rezultă că numai 18% sunt dispuși să accepte sporirea numărului somerilor. Inconsecvența este evidentă chiar dacă s-ar admite că unii speră că, deopotrivă cu închiderea unor întreprinderi, altele noi vor putea fi deschise. Într-adevăr, diferența dintre cele două cifre este cu mult prea mare pentru a o explora numai în acest fel. De fapt, trebuie să admitem că cei mai mulți oameni nu asociază suficient cele două ordine de fapte: închiderea întreprinderilor nerentabile și creșterea somajului, deși această asociere s-ar părea că este elementară.

Nu este însă aceasta unică inconsecvență ce apare din lectura rezultatelor amintitului sondaj. O alta, care a apărut de altminteri și cu alte prilejuri, privește distribuirea responsabilității pentru actuala guvernare: premierul Văcăroiu și guvernul său sunt respinși de 68% din populație și chiar președintele Iliescu a stîrnit nemulțumirea a 54% dintre cei anchetați. Mare victorie a Opoziției, în caz că s-ar crede acum alegeri – s-ar putea cineva grăbi să augureze. Fals: același sondaj (con-

firmat însă și de un sondaj al CIS publicat de "22" nu cu mult timp în urmă) arată că un parlament rezultat în urma unor alegeri anticipate ar semăna foarte bine cu actualul parlament, ciștigurile Opoziției asupra PDSR răminind minime. Cu alte cuvinte, în rîndurile unei mase importante a populației, nemulțumirea față de scorul guvernării actuale nu se traduce într-o atitudine electorală diferită, așa cum principiul consecvenței ar cere-o. S-ar putea spune că foarte mulți oameni votează irațional, iar atitudinile lor derivează din resentimente și teamă nu au decît prea puțin de-a face cu logica, consecvența, ba încă și mai grav, că ele se opun chiar urmăririi coerente a proprietăților interese.

Să ne mai mirăm, în aceste condiții, că politicienii inconsecvenți nu sunt deloc sau sunt prea puțin penalizați de oprobriul public, ci dimpotrivă, nu arareori sunt chiar premiați? PDSR-ul își permite astăzi să se comporte de parcă timp de mai bine de doi ani, în timpul guvernărilor Roman și Stolojan, să ar fi aflat în Opoziție. O minciună uriașă este servită publicului cu o dezinvoltură care, după mintea raționalistului naiv, ar fi trebuit să discreditze de fîndată acest partid. Or, aceasta nu se întâmplă, doavă că nu doar raționalistul nostru este într-adevăr naiv, dar și că inconsecvența, chiar lipsa totală de rectitudine și de disponibilitate în asumarea unor consecințe nu se mai infițujează drept deviații ori carente comportamentale. Să afirmi astăzi una și miine contrariul, să hulești acum ceea ce adorai ieri, sau invers, începe tot mai mult să capete sigiliul normalității, al banalizării. Așa stînd lucrurile, devine cît se poate de firesc faptul că foști și nedisimulați ceaușisti fac paradă de patriotism, deși eroul lor a expedit România în Evul Mediu și Lumea a Treia.

Oceanul de inconsecvență în care inotăm ne dezobișnuiște să căutăm repere solide. Urmarea: atenuarea, relativizarea distincțiilor. Deși se pretinde democratic, partidul de guvernămînt acceptă de un an de zile o coalitie cu forțe extremiste și național-comuniste. Iar cind se cere socoteală pentru acest tip de comportament politic cel puțin inconsecvent, se răspunde – așa cum a făcut-o și președintele Iliescu de mai multe ori – că extremismul este o noțiune relativă. Dar atunci ce criteriu de judecată mai putem afla?

Nu este chiar mult timp de când "metoda dialectică" era întrebuită drept o mașinărie de demonstat și de discreditat logica și rațiunea, cît și consecvențele și obligațiile pe care acestea le presupunecau. S-ar părea că astăzi nu mai avem nevoie nici măcar de un asemenea subterfugiu cu pretenții științifice: demagogia politicianilor se dovedește atât de eficace incit ea se dispensează de apelul la instrumente ceva mai savante. Iar teamă, aș zice specific, a majorității hipezilor de a asocia consecvent vorbe și fapte și refuzul lor de a asuma consecințele derivate atunci cind au acceptat premisele – mi se pare că fac, de la sine, tot restul.

Scrisoare către cititori

Dragi cititori,

Se apropie sfîrșitul anului și poate că mulți dintre dumneavoastră doresc să-și reinnoiască abonamentul la revista noastră, iar alții se gîndesc pentru prima oară să o facă. Găsim că e prilejul de a vă anunța că ne putem sprijini – dumneavoastră și noi, redacția – reciproc. Iată în ce fel: abonindu-vă direct la sediul redacției, noi vă vom asigura săptămînal expedierea revistei (sau păstrarea ei în cazul în care contractați abonament cu ridicare de la sediu), iar dvs. veți plăti mai puțin decit la oficile poștale. Pentru noi, avantajul decurge din evitarea contac-

telor cu RODIPET (difuzarea de stat), care ne impune procente disproportional de mari, raportat la calitatea serviciilor oferite.

În plus, reamintim cititorilor noștri că pensionarii, elevii, studenții, profesorii, foștii deținuți politici și veterani de război se bucură de o reducere pentru abonament.

Detaliile pentru încheierea abonamenteelor, direct la sediul redacției, sunt precizate în fiecare săptămînă în casetă de pe pagina 2, jos.

În speranță sprijinului reciproc pe care ni-l vom acorda în anul viitor, revista "22" urează toate cele bune tuturor cititorilor ei.

Redacția

Doamnă Adameșteanu,

Sunt un constant și atent cititor al revistei D-voastră.

Am fost surprins de articolul D-lui Crin Antonescu, "Debandada criteriilor". Din mai multe motive. Mă așteptam la o replică a PL '93, dar nu provenind de la un foarte proaspăt membru al acestei formațiuni, provenit din sciziparitatea altui partid. Cred că aceasta este o problemă de etică. Dacă aceeași notorietate dată de calitatea de parlamentar în momentul în care nu mai simți atracție pentru respectivul partid, normal ar fi, să-ți dai demisia și din calitatea de mai sus ca să marchezi despărțirea.

Acest criteriu, nerespectat, poate provoca debandadă.

Articolul D-lui Vasile Popovici poate fi acuzat de o anume încrinçinare dată de recenta migrare a unui grup de parlamentari PAC la PL '93. Sint acolo niște afirmații ce tin de relațiile personale ale D-lui Popovici ce nu pot fi verificate public. Dar!

PL '93 poate fi identificat cu un controversat personaj public, D-l Patriciu. Cu toate măririle și scăderile acestui interesant personaj politic. Dînu Patriciu poate fi considerat ca cel mai redutabil debater parlamentar al momentului. Interpelările sale sint antologice, poate vor rămîne în istoria acestui nou început de democrație românească. Grupul parlamentar pe care îl conduce este un grup extrem de dinamic, bine organizat. Prin el, se vrea sau nu, PL '93 dă impresia unei piramide cu virful în jos; un partid foarte bine structurat la virf, dar fără o mare bază politică. Depinde de lideri ca să indeplinească acest deziderat.

În același timp nu se pot trece cu vederea unele afirmații extrem de controversate ale D-lui Patriciu.

Afirmația Domniei sale că satul românesc trebuie renădit este poate cel puțin ciudată. Cred că satul românesc ar trebui urbanizat. Mai mult ca sigur D-l Patriciu a călătorit înspre vest și a observat că trecind de granița românească

ca să văd semnele acestei urbanizări cu atât mai pregnante cu cit te apropii de Germania, unde au dispărut complet aceste deosebiri.

Vorbindu-se despre atitudinea Regelui Mihai, presă vine să ideea că ar fi influențat în ultimele sale atitudini de PL '93. Dar ca să punem lucrurile la punct, ideea invitată la Alba Iulia a Majestății Sale a fost exprimată public de D-l Nicolae Manolescu, care nu este de la PL '93.

D-l Patriciu a vehiculat sentențios ideea unificării liberales, dar culmea este că atitudinile Domniei sale au torpilat aceste tentative. Eu inclin să cred că D-l Patriciu îl convine această situație din Convenția Democratică. Sistemul de formare a listelor electorale din '92, care a stîrnit atîta controverse și patimi, cu repercuze nefavorabile la pro-

PRECIZARE

Datorită unor defectuji, presupunem, ale tipografiei, în nr. 50 (202) din 22-28 decembrie 1993, pag. 8-9 au apărut tăiate. Rugăm cititorii noștri (abonați care au primit sau cei care au cumpărat revista cu acest defect) să se adreseze redacției pentru a primi un exemplar bun. Taxele poștale pentru cei abonați vor fi suportate de redacție.

ANUNT

Seminarul "Pentru Democrație", care funcționează sub auspiciile Universității americane "The New School for Social Research" din New York, își inaugurează activitatea pe 1994 luni 10 ianuarie 1994, ora 17, la GDS. Tema: Democrație politică și justiție socială.

Prezintă expunerii domnii: Stelian Tănase, membru al Parlamentului, și prof. Cristian Pirvulescu.

ANUNT

Asigurăm tehnoredactare computerizată pentru carte și anunțuri publicitare.

Relații la tel și fax 311.22.08.

PRETUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PRETULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.
Anii 1991, 1992, 1993.

Exemplarele vechi sint comercializate la prețul actual al revistei. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum și Edițiile speciale: "22" - "Suspiciune de fraudă", "Oslobodenje" (două ediții).

800 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" – sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS – pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI,

FOSTI DETINUTI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI. Cei interesați sint rugați să expedieze prin mandat postul sumă de 800 lei pe adresa: Revista "22", com. 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londa nr. 10, București. Totodată, cel interesați sint rugați să trimîndă adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de preț sint valabile pentru un an de zile. Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia prin intermediul redacției de următoarele tipuri de abonamente cu reducere:

1100 lei/trimestru pentru abonamentele cu ridicare de la sediu (Calea Victoriei 120)

1100 lei/trimestru pentru abonamentele cu expediere prin poșta

centelete electorale, îl avantajează pe D-l Patriciu. El oricum își va găsi locul în Parlament.

Proiectile electorale pe termen mai lung arată că se crează condiții de participare separate sau oricum în coaliții mai restrinse a partidelor, chestiune valabilă în primul rînd pentru Opozitie.

PNTCD, cu o reputație deja consolidată în primul rînd de liderul său, D-l Cornelius Coposu, poate conta pe 15% din electorat, depinde de lideri ca acest procent să crească sporindu-i atraktivitatea atât prin lideri carismatici, cît și prin mesajul electoral.

Social-democrația modernă și aerisită poate fi reprezentată de Partidul Democrat. Este un deziderat ca PSDR-ul D-lui Cunescu să facă joncțiunea cu acesta pentru a supraviețui politic.

Locul unde însă lucrurile nu sunt clare este zona liberalismului, unde concurează cu mai mult sau mai puțin succes mai multe formațiuni politice. Aici se simte cel mai pregnant nevoie unei coaliții, a unui compromis benefic întregii vieți politice românești și democratice de la noi. Tocmai aici se impune nevoie unei coerente și nu a unei debandade a criteriilor.

Cu stimă.

GHEORGHE NEGUT
Pitești

Cum (nu) se intră în Radio pe 21 Decembrie

Am fost invitat în dimineața acestei zile (o zi oarecare, nu?), la orele 9, pentru a rosti la microfon o "cronică". Am constatat, că de atâtea ori de altfel, că bonul de intrare nu se găsea unde trebuie. Ar fi urmat obișnuită căutare, prin telefonul special instalat la poarta din "Temnișana" în acest scop, a cuiva care "să rezolve situația". Numai că, de data aceasta, am anunțat pur și simplu că renunț la această prestare profesională. A urmat cunoscuta scenă a unui redactor care, cu sufletul la gură și cu mii de scuze, a venit cu un bon de intrare, confectionat probabil *ad hoc*. Stiu bine că mi este vina redactorului, că sistemul de obținere a înaltelor semnături pentru aprobarea "accesului" în Radio este foarte complicat, că numele colaboratorului trebuie anunțat dinainte (deci tot ca-nainte), că șefii acestia "cu decizia" nu sint niciodată de găsit s.a.m.d., ca și cum redactorul nu și-ar putea lua el însuși răspunderea pentru infractorul de colaborator. Acest colaborator care, dacă nu este un debutant în căutarea notorietății sau un veleitarist dormic să-si audă fără incetare vocea "pe post", colaboră cu Radio-ul dintr-o inertie profesională, din respectul cuvintului dat unui vechi coleg și prieten, care are neșansa de a fi angajatul acestei instituții. Căci despre alte satisfacții, între care și acelea decurgind din tarifele de colaborare, ce să mai vorbim... Mă gîndeam că vina imi aparține și niciodată inertia mea nu va învinge inertia celor chemați în continuare să apere ordinea în instituție și să păzească secretul cu cunoștuță strănicie. Uitasem totuși un singur lucru: era 21 Decembrie! Să sporim vigilența!

GHEORGHE FIRCA

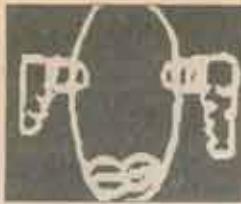
● IMPORTANT ● IMPORTANT ● IMPORTANT ●

Stimați abonați,

Deoarece sumele expediate prin mandat postul ajung foarte greu în contul nostru, vă rugăm să vă prelungiți abonamentul cu o lună înainte de a expira, astfel încât redacția să poată lua cunoștință de intenția dvs. Veti evita astfel intreruperea abonamentului "22".

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CITITORII DIN STRĂINATATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12 pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimînd un *ceo* (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 80 dolari pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibile: 140 DM anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), 500 franci francezi anual (250 franci pentru 6 luni, 125 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 100 dolari anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibile.

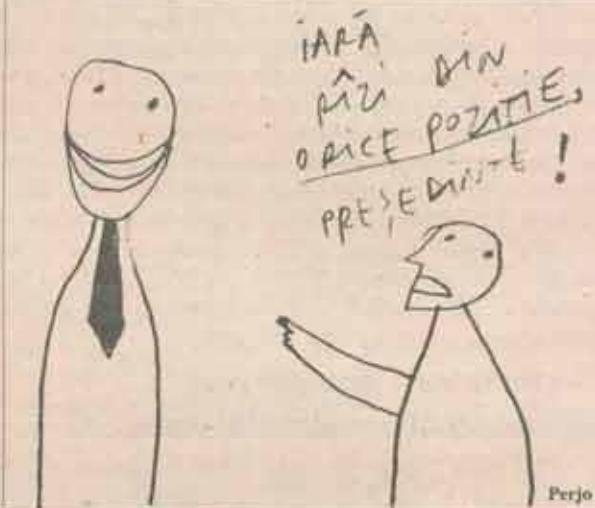
TIA SERBĂnescu

Revoluția furată a doua oară

Sfîrșitul acestui an politic pare dominat de intervențiile președintelui Iliescu în vederea reconcilierei naționale, a realizării "pactului politic" și a accelerării reformei. Recenta ofertă de negocieri politice cu partidele parlamentare pentru realizarea unui guvern de coaliție, ca și mesajele părăsite de aniversarea Revoluției și în care cuvintele "reconciliere" și "reformă" au fost citate împreună pe un ton mai ferm ca altădată sătul considerate dovezi suficiente că dl. Iliescu a înțeles, în fine, că figura sa politică are de pierdut prin asocierea prea declarată cu partidele antireformatoare ca PRM, PSM și PUNR. Domnia sa pare să se fi convins că ameliorarea imaginii sale externe depinde în chip esențial de atașamentul declarat pentru reformă. Întrebarea care se pune, firește, este dacă această mutație optională este sinceră sau se datorează exclusiv unor imperitive legate de sprijinul financiar și moral al comunității internaționale.

Pentru a-și întări public această imagine conciliantă – avariata serios în imprejurările legate de aniversarea zilei de 1 Decembrie care l-au surprins în flagrant de identitate cu cele mai conservatoare partide din țară și cărora fidelitate față de practicile ceaușiste și comuniste n-a cedat deloc în ultimul timp (ci dimpotrivă!) –, președintele a impins pînă acolo cultivarea aparentelor incit, deși s-a declarat în repetate rînduri liber-cugetător, a emis un mesaj și cu ocazia sărbătorii Crăciunului. S-ar zice că una din constantele personalității d-lui Iliescu este starea de rivalitate. Mai mult sau mai puțin conștient, activitatea sa pare să se fi subordonat, de o viață, cultivării unei rivalități. De cîteva decenii, cariera politică a d-lui Iliescu a fost marcată de rivalitatea cu Nicolae Ceaușescu. Acestei concurențe i se datorează faima de disident de care d-l Iliescu a beneficiat în rîndul partidului comunist, pe care se socotea mult mai indreptat să-l conducă. Dacă partidul comunist român ar fi avut o existență ceva mai puțin arbitrară și mai nefrească decit a avut-o, probabil că un congres ar fi rezolvat această indelungă așteptare la rînd a d-lui Iliescu și a membrilor "clubului" său de partid care reprezinta o altă generație de activiști – evident, superioară clasei Ceaușescu. În fine, acest congres devenind imposibil, i-a fost dat d-lui Iliescu să-și implementească vizul gratuit unei revoluții anticomuniste. Nu se poate spune care din dezamăgirile acestui rezultat a fost mai mare: a celor care continuau să strige "Jos comunismul", neverindu-le să credă că s-au trezit cu altă garnitură de comuniști care nu vorbea decit de "întinarea idealurilor comunismului" datorată lui Ceaușescu sau a d-lui Iliescu însuși, silit să constate că vizul său de a salva comunismul prin umanizare după rețeta gorbaciovistă este contrazis de o realitate mult mai radicală decit prevăzuse. Să, cu toate acestea, atunci multimea nu afișase o soluție mai bună. Pentru a nu-i da răgazul să-o găsească în bucurie, nemotivat de nimic, un nou măcel pe străzile Bucureștiului și ale țării. Mai apoi, d-l Iliescu a simțit nevoia să-și consolideze și să-și justifice apariția paradoxală pe fondul unei revoluții anticomuniste prin declarații marcante de o delimitare – gradată în timp – de comunism. Inițial, aceste delimitări au fost atât de palide incit practic sunau mai degradă a continuitate. Să ne amintim curajul d-lui Iliescu de a vorbi despre necesitatea unui "despot luminat" în plină campanie electorală în 1990, acestea fidelități față de tradiția comunistică care astăzi par socante reprezentau atunci o maguire a spiritului public majoritar care încă nu știa și nici n-avea cum să știe altă măsură socială decit republică și un soi de comunism inducute de portocale, căldură și două zile libere pe săptămână. Faptul că astăzi d-l Iliescu concepe mesaje de Crăciun și reușește performanță de a înlemti și limbajul religios se datorează unei noi rivalități căreia spiritul său i-a căzut victimă: Regale Mihai. Toată lumea a observat cum, în chip spontan și nestăpînat, celebrul zimbet al președintelui cedează rapid unei crize de furie la simpla rostire a acestui nume. Dl. Iliescu a preferat să rateze sărbătoarea națională decit să respecte dreptul acestuia de a participa ca simplu român la aniversarea de la Alba Iulia. Această panică nejustificată – în fond, Regale nu vine cu armată, ci cu o mică suță alcăuită din persoane decente – și disproportională a facut ca întregul Guvern să se comporte nefișec, refuzind să anuleze un decret stalinist și l-a făcut pe d-l Iliescu însuși să practice ritualurile religioase, impunindu-le o vădită falsitate. Această nouă rivalitate n-ar fi atât de semnificativă dacă ea n-ar releva în comportamentul președintelui componenta unei mistificări de sine pe care o extinde uneori pînă la mistificarea evenimentelor în care este implicat. Din acest punct de vedere, apariția unei cărți "de memorialistică" sub semnatura sa este, fără îndoială, simptomatică. Oare ce l-a determinat pe d-l Iliescu să-și scrie memorii despre Revoluție și despre evenimentele care i-au urmat, altfel spus, despre o realitate ale cărei consecințe încă nu s-au epuizat? Ce l-a determinat, oare, să lanseze această carte în chiar zilele aniversării Revoluției – moment care, prin tradiție, concentrează și rememorează, cu o viciozitate

abandonată peste an, contestările la adresa persoanei sale? Să, mai ales, de ce un titlu atât de transțant: "Revoluția și reformă"? Parcurgând un singur capitol din această carte, și anume capitolul al doilea, intitulat și el, în spiritul de revansă al cărui, "Instaurarea democrației", devine evident că și acest impuls epic se datorează unei rivalități ascunse. Unei rivalități cu însăși istoria actuală a țării. Cartea pare născută din dorința nerăbdătoare a președintelui de a transa în favoarea sa atât Revoluția din Decembrie, cât și evenimentele ulterioare și de a demonstra astfel că incompatibilitatea unui fost secretar de partid cu democrația este falsă. Mai mult decit atât, iansind această interpretare prezentată în chiar zilele aniversare ale Revoluției, d-l Iliescu pare să fi urmărit să o impună în chip de document oficial al acestia, anticipind astfel cu mină sa directurile istoriografiei de curte.

E aproape dramatic de constatat în ce măsură a rămas d-l Iliescu prizonierul unor prejudicări de partid în chiar momentele cînd vrea să dea impresia că e mai eliberat de ele. Cîteva exemple din acest capitol surprind nu numai această subordonare vădită a autorului față de clișeele propagandei pe care a slujit-o atâtă vreme, dar – mai ales – o rea-credință incurabilă. În subcapitolul intitulat "Ce fel de epurare?", d-l Iliescu reia problema punctului 8 din Proclamația de la Timișoara, punind-o din capul locului strîmb: "O epurare care și-ar propune îndepărtarea din viața publică a foștilor membri ai Partidului Comunist este aberantă". Să mai aberant e faptul că nimeni n-a cerut îndepărtarea din viața publică a foștilor membri PCR. Era vorba doar de activiști de marcă ai partidului, de cei care, prin funcțiile lor, în partid și în Securitate, au contribuit la dezastrul economic și moral al țării. Extinzând în chip fals această interdicție care se referea la funcțiile de conducere (și nu la viața publică) asupra tuturor membrilor de partid, d-l Iliescu reia procedeul – folosit și în campania electorală – de a se ascunde, pe de o parte, în numărul celor patru milioane, iar pe de alta, de a le face pe acestea părțase la destinul său politic. În aceeași suță de falsificări ale punctului 8 s-a inscris la vremea respectivă și lansarea vîncărelui pe tema "vinătoare de vrăjitoare". Lasă că sintagma era folosită anapoda, dovedind totalea incultură a manipulatorilor ei – dar îată pînă unde i-a împins d-l Iliescu ecourile: "Unii ar vrea ca foșii activiști de partid să fie trimisi la munca de jos", dar cum anume astăzi, cînd statul nu mai este singurul utilizator al forței de muncă? Cu sila? Altfel spus, să redeschidem Canalul?!

Pentru un model mental denaturat de comunism, firește că singura cale de rezolvare a conflictelor rămase "Canalul". Stînd prea bine că aşa a procedat regimul comunist cu toți adversarii săi politici (unii simpli membri de partid, într-adevăr, iar alții nici măcar atît), d-l Iliescu atribuie societății civile – care pretindea o doză de bun-simț din partea activiștilor – intenția de a-i trimite la "Canal". Sau la "munca de jos". Pentru un activist comunist, într-adevăr, nimic nu era mai traumatizant decit "trimiterea la munca de jos". Odată instalată într-o funcție, aceștia uitau de unde-au pornit, uitau că n-au nici o pregătire și primeau "munca de jos" cu groază. Aceasta era rezervată doar poporului iubit și măreței clasei muncitoare și, eventual, celor decăzuți din funcții pentru care întoarcerea între muncitori obișnuia (dar nu chiar, căci li se rezerva mereu un post de director, pentru ca decăderea să nu-i afecteze prea tare) echivala cu o pedeapsă penală. Altminteri, activiștii se deprindeau repede cu ideea că li se cuvine doar "munca de sus". O treaptă mai jos – și se chemă că sunt disidenți. Dar, dincolo de aceste deficiențe de morală, capitolul citat păcătuiește – la fel de grav – prin falsificarea unor fapte. În subcapitolul "28 ianuarie", d-l Iliescu relatează desfășurarea zilelor 28-29 ianuarie 1990 sărind peste un "amănunt" esențial: contramanifestația FSN organizată în urma unei hotăriri oficiale. Dl. Mazilu a dezvăluit acest aranjament în plin Parlament, și mă-

tura d-lui Petre Roman a confirmat-o. Astfel, toată relatarea d-lui Iliescu devine caragioasă și lipsită de orice valoare – în afară de aceea de a proba totală lipsă de sinceritate a autorului: "Aflind că sediul Guvernului este atacat, partizanii FSN au venit în cea mai mare grabă pentru a apăra puterea legitimă". D-lui Iliescu nu i-a tremurat mina scriind asemenea neadevăr pe care toți cei care au urmărit scena din Parlament (transmisă în direct la TV) îl pot constata. S-a și spus atunci că din conducerea FSN doar d-l Caranmitru se opuse ideii contramanifestației FSN la manifestația – anunțată – a partidelor istorice, intuind ce drum periculos se deschide astfel. Cum încheie d-l Iliescu filmul acestor zile? Foarte simplu: "Într-o duminică de februarie, cîteva sute de manifestanți violenti au incadrat încă o dată sediul Guvernului (...) O dată mai mult, am incercat să limiștim spiritele fără să recurgem la forță". Nimic despre muncitorii bucureșteni scoși de la lucru și mobilizați împotriva partidelor istorice sub lozincă "Liberali și țăraniști/la mai treceți să muncim!". Nimic despre venirea minerilor în februarie, nimic despre arestările făcute; nimic chiar despre înscenarea "spargerii Guvernului" din 18 februarie. Nimic despre transmisia în direct la TV a scenei "minerești" în care liderii partidelor istorice au fost jigniți de mineri și amenințați – toate acestea sub privirea zimbitoralei autorului cărții de azi. Scena lipsește cu desăvârsire din memoria d-lui Iliescu, cum, în general, lipsește tot ce e important și lămuritor pentru poveștile pe care le înșiră domnia sa. Am putea zice că ele sunt inutile – într-atât de inconsistent este caracterul lor documentar – dacă n-ar reprezenta, involuntar, un document: acela al incapacității d-lui Iliescu de a se reporta, cit de cît, la adevar.

În dovadă este și relatarea a ceea ce se cunoaște în toată lumea sub numele de "Piața Universității". Trebuie peste considerațile teoretice ale d-lui Iliescu atât de subordonate ideii de "scenariu internațional" incit se scot singure în afara unei logici normale, sare în ochi absență unor secrete: nimic despre intrerupearea emisiunii la TV, nimic despre "deportările" la Măgurele ale celor arestați la întimplare pe străzile Bucureștiului, nimic despre hăituiala de la Institutul de Arhitectură din 13 iunie, nimic despre bătăile sălbaticice aplicate, nimic despre discursul d-lui Iliescu adresat minerilor în dimineața zilei de 14 iunie, nimic despre morții îngropati la cimitirul Străulești II sub cruci pe care scria "neidentificat". Nimic despre cei care au declarat această înscenare pentru a descuraja orice acțiune contestată. Nimic despre interzicerea apariției ziarului "România liberă". Nimic despre procesele celor arestați în 18 februarie și 13-15 iunie și eliberării apoi – după ce au fost chinuți cu sălbăticie – din lipsă de probe în timp ce autorii reali ai incendiilor evocate cu atită patos și atacatorii reali ai Televiziunii au rămas și ei "neidentificați" – ca și morții îngropati pe furiș o lună mai tîrziu. Din acest motiv, memoriile d-lui Iliescu trădează în cel mai bun caz o totală lipsă de memorie, dacă nu chiar o memorie vinovată. Iată o frază atât de neinspirată legată de același episod incit ea rivalizează cu acuzațiile de "fascism" și de "negare a Revoluției din 1989" atribuite cu cinism tocmai participantilor la Piața Universității: "În orice caz, nu este un criteriu obiectiv aprecierea unei mișcări sau unei poziții politice, ca democratică sau nu, doar dacă este antigovernamentală sau anti-putere" lată o apreciere – valabilă, în general – care se intoarcă împotriva autoproclamatei disidențe a d-lui Iliescu față de Ceaușescu. Judecind după modul său de neînțelegere a celor ce s-au întâmplat atât în Revoluție cit și după ea, d-l Iliescu dovește că simpla sa poziție anticeaușescu nu poate fi apreciată ca democratică. Altminteri cum ar fi putut scrie: "Sunt inclinat să cred că sub onorabilul înveliș revoluționar și sub aparența unei mișcări juvenile se ascundea, de fapt, negația absolută a idealurilor politice ale Revoluției din decembrie 1989"? Această "inclinație" a credinței d-lui Iliescu incununează, am putea spune, seria mistificărilor din care se intrupează așa-numitele sale memori. Sigur că d-l Iliescu poate fi inclinat să credă orice; dar faptul că este inclinat cu atită consecvență înspre prezentarea lucrurilor conform grilei unui partid celebru prin faptul că s-a lăsat cu regularitate depășit și de istorie și de adevar și dramatic atât pentru sine – atât ca om, cit și ca inteligență –, cit și pentru țara căreia îl este președinte. Pentru că visul unor asemenea confesiuni este unul pe care d-l Iliescu l-a ignorat cu totul: un singur neadevăr stăcărat în ele – pentru care opinia publică poate avea dovezi – compromite definitiv întregă mărturie și o inscrie în șirul broșurilor propagandistică lovite – pentru istorie – de inutilitate.

Rezultatul e că un context atât de pseudomemorialistic și atât de ruinat de ipocrizie viață și fraze care ar fi trebuit să sună convingător, dar care răsună sarcastic: "Nu cunosc un exemplu în istoria democratilor în care o putere să vrea să consolideze prin forță o victorie electorală atât de zdrobitoare". S-ar zice că acesta este paradoxul democratilor atât de originale, incit cu cit vorbesc mai tare despre democrație, cu atit o dezmint mai puternic. În definitiv, unde s-a vorbit mai mult și mai zgromos despre democrație decit în România ultimelor decenii? Căci fiecare țară, ca fiecare om, vorbește întotdeauna mai ales despre ceea ce n-are.

WILLIAM TOTOK

Patru ani de la izbucnirea Revoluției anticomuniste și anticeaușiste din România

– O precizare necesară –

Au trecut patru ani și nu "se stie" cine a tras în decembrie 1989. Nu se stie cine au fost "teroristi". Amnezia s-a generalizat în acești patru ani. Cei care îndrăznesc să revină asupra acestor întrebări sunt apostrofați drept "paranoici", asemenea celor care au îndrăznit să deschidă gura pe vremea lui Ceaușescu. "O pasare nu aduce primăvară", imi spunea în decembrie 1975 anchetatorul Securității, pe atunci locotenent-major Petre Pele, azi ofițer al nouului serviciu secret "democratic". Mă aflam atunci într-un beci al Securității din Timișoara, la clasa I, mă asigura un plutonier-gardian, pentru simplul fapt că am scris niște poeme în care sus-pomeniul ofițer, împreună cu profesori universitari – da, nu e o greșală de tipar –, și ei bine mersi, au depistat atacuri împotriva socialismului și a președintelui. Toti aceștia s-au bucurat atunci de toată increderea partidului, precum se bucură în continuare de încrederea organelor democratice – alese, nu-i aşa?! Eu mă bucuram, în schimb, de grija lor deosebită și de articolul 166 din Codul penal.

Nu m-au uitat nici după ce m-am silit să parăscem țara. Mi-au trimis pe "Fiii lui Avram Iancu", deghizați în legionari afurisiti ce se foloseau de ortografia ceaușistă în niște epistole de toată frumusețea: "De la a nu accepta un sistem politic și pînă la lovî intr-un popor – care te-a primit și te-a jinut la sinul lui – e o cale lungă, pe care ai reușit să o străbăti cu ușurință celu pe care nu-l dor durerile acelui pămînt. La seama că luncii intr-un joc periculos, iar dacă faci cunoștință cu noi în scris, data viitoare – ce nu-i depare dacă nu te potoște – vei cunoaște răusul pumnalelor noastre sau greutatea bardelor. NU NE ÎNCERCA RĂBDAREA!!!"

Securistul care m-a anchetat în 1970 îmi face cu nonșalanță semnul victoriei

Barzii crescuți sub aripa protecțoare a inflăcărățului Păunescu se indeletniceau pe atunci cu invocarea duhului lui Iancu. Si la Timișoara, securistul versificator Andrei Andrei îl dedica aceluiași Iancu o odă în ritm ceaușist, publicată în "Drapelul roșu" (15.12.1985) – azi rebotezat în "Renasterea bănească": "La gorunii Tebei, altar solar al nației române! Venîră generații să se-nchine! Jurind pe vesnicia gheii, pe mormintele străbune, / Că orice pingăriere, vor stă să o răzbune".

Trei ani mai tîrziu, în același oraș, "poetul" nu va vedea nimic, nu va ști nimic, fiindcă devenise pensionar.

În ianuarie 1990, cînd m-am intors prima oară în țară, am întlnit într-un restaurant timișorean pe securistul care m-a anchetat pentru prima dată în anul 1970! Un oarecare Topiceanu. Însotit de doi colegi, îmi face cu nonșalanță semnul victoriei. Fotograful care se afla cu mine la aceeași masă, din pacate, nu a fost pe fază.

Au trecut alte săptămîni, au trecut luniile, și cei care odinioară tăiau și spinzurau, cum s-ar spune, s-au transformat în cetățeni onorabili, cu meserii onorabile. Alții au fost "dizlocati", alții avansați. Unii dintre ei, suferind de boli profesionale incurabile, se zbatău în spatele gratiilor atât de tare, încît au fost puși în libertate, din multă creștinească și democratică, tovarăș! Maiorul Radu Tinu, fost comandanț adjunct al Securității din Timișoara, și el nevinovat ca toti ceilalți, știa el ce știa, cînd li-a menință pe părinții mei rămași ostașe în România ceaușistă multilateral dezvoltată. Știa, oricum, că sun un spion periculos, precum a mărturisit gazetei "democratice" "Europa" (nr. 38/august 1991) direct din celula în care aștepta lăsarea la vatră. Azi patronează împreună cu un alt vecchi ortac (capitanul Valentin Ciucă) noua firmă "Tival Impex SRL", firmă ce, bineîntele, nu se ocupă de exportul unor anagramme. Cu aceeași vigilență revolutionară, și asul utilizat al contraspionajului. Filip Teodorescu, mă denigreză în colportajul său intitulat "Un risc asumat" (1992) drept spion, substituind realității neadevărul dezinformării. "Vechile legături ale lui William Totok cu servicii străine de spionaj sunt cunoscute de intimii acestuia, nu numai de Securitatea română" – scrie negru pe alb la pagina 271. Cu alte cuvinte, atitudinea mea anticeaușistă este criminalizată printr-o afirmație incriminatoare nedovedită și ireală. Deja Roland Vasilevici, un vechi securist din Timișoara, care răspunde în trecut de așa-numitele "secte religioase", autor al unor romane

pseudo-politiste, s-a dat după Revoluție cu "opozitia", prezentându-se în haine de pocăit. Într-o carte apărută la Editura de Vest din Timișoara ("Piramida lupilor", 1991), dedicată "martirilor Revoluției", Vasilevici mă elogiază prin adevărurile sale elegant ciopirite: "Scriitorul german (svab) din Banat William Totok, care a făcut parte dintr-un cenacu local de limbă germană, alături de mulți tineri condeieri, susținători și agenti al serviciului german de informații. Ca urmare, a fost cenzurat, perchezitionat, tracasat, avertizat, cercetat, amenințat cu tragedia la răspundere penală, preconizându-se a se regiza niște fapte infracionale (în nici un caz politice, pentru a nu irita autoritățile germane), după cunoștință tipic elaborat de Securitate; obligat, în final, să se refugieze în Germania... Aceasta a reprezentat-o victorie a Securității, la vremea respectivă, apreciindu-se ca statul român a scăpat de un virtual dizident politic, de un spion, de un răzvrătit periculos. Ulterior, întregul său anjuraj a avut de suferi, fiind «destrămat», ca să folosească formularea consacrată" (pp. 138-139).

Securitatea – autorul real al răsturnării regimului ceaușist?

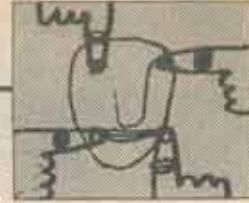
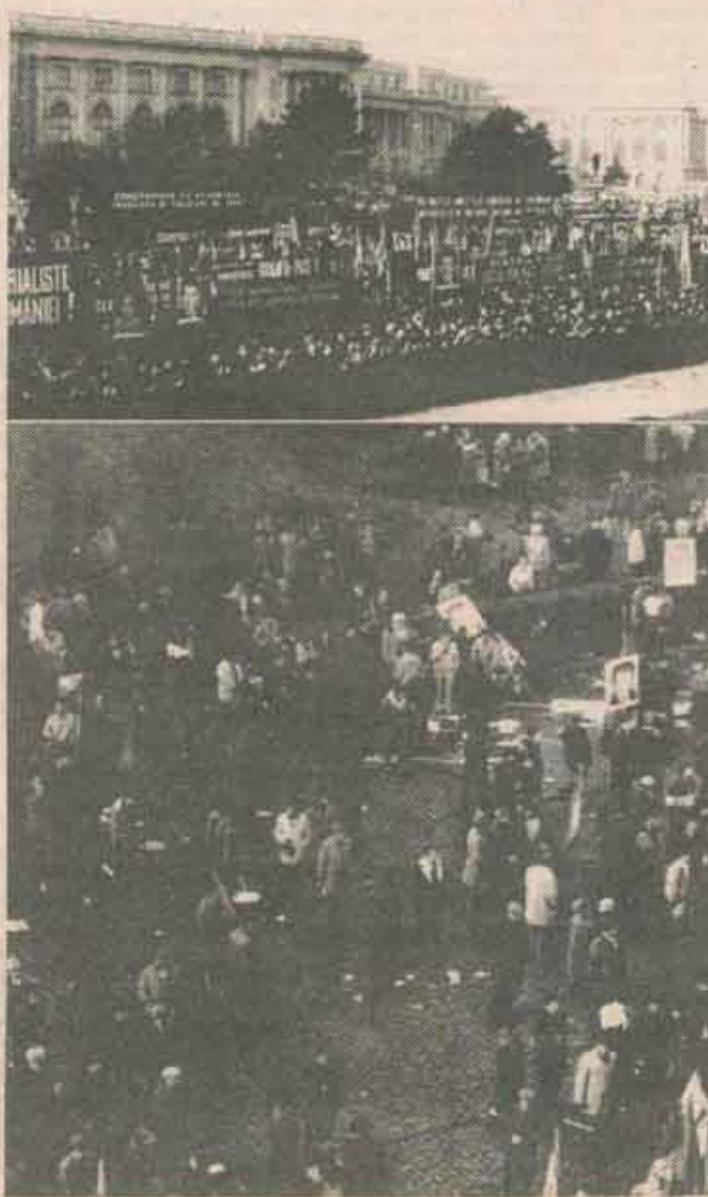
Unii dintre "foști", azi chiar afirmă cu nonșalanță că ar fi contribuit în "mod decisiv" la răsturnarea dictaturii. "Eroismul lor patriotic", combinat cu fațetea romanilor polițiști, se poate în sfîrșit articula din nou fără nici o jenă. Sî astă datorită libertății cuvîntului pentru care "au luptat" direct din fotoliile lor de tortionari. Stilizarea colonelului de Securitate Nicolae Paduraru din Timișoara într-un apărător blind al opozantilor, cum se poate citi în cartea "Temeswar. Symbol der Freiheit"/"Timisoara. Simbolul libertății", apărută în Germania în anul 1992 sub semnatu-

ra trio-ului de autori György Mandics, Hans Vastag și Manfred Engelmann, întră în pină și fantezia Securității. Astfel speculațiile devin certitudini, iar certitudinile speculații. Mistificarea supradimensionată a conjurării devine în această carte de-a dreptul absurdă. Ca părinți spirituali ai transformărilor apar în această carte vechi stalinisti și securiști, precum amintitul Păduraru, care a fost direct răspunzător pentru arestarea mea în anul 1975, acuzându-mă de "Propagandă împotriva orinduirii sociale" și nu pentru spionaj, precum să de înțeleas Vasilevici & Co.

La 20 decembrie 1992 am ascultat eu stufoare în cadrul emisiunii "Europei libere". "Față-n față", realizată de către dl. Emil Hurezeanu, tezele aberante ale lui Radu Portocală, autorul unei controvesate cărți despre evenimentele din decembrie 1989, intitulată "Autopsia unei lovitură de stat" (*Autopsie du Coup d'état Roumain. Au pays du mensonge triomphant*, Calmann-Lévy 1990). Numerosi ziariști din Occident – dar și din țară (în această categorie intră și jurnaliștii bine cunoscuți ai publicațiilor neonationaliste, ca de pildă "România Mare", "Europa" sau "Re-nașterea bănească") – au vehiculat teza "lovitură de stat" bazindu-se pe surse neverificate și nedovedite. Astă, în cel mai bun caz, pentru a produce materiale senzationale. Alteori acești autori, printre care și Radu Portocală cu să carte, pornesc de la presupunția că fosta Securitate ar fi fost autorul real al răsturnării regimului ceaușist. Teze asemănătoare susțin și Antonia Rados în volumul "Die Verschwörung der Securitate. Rumäniens verratenen Revolution" ("Conspiracia Securității. Revoluția română trădată", Hoffmann und Campe, Hamburg 1990). Dacă Antonia Rados măcar a încercat să verifice direct unele date vehiculate de către presa occidentală, date legate de numărul morților de la Timișoara, Radu Portocală, de pildă, a omis din motive necunoscute să consulte pe cei care au avut în acele momente dramatice ocazia să mențină legătura cu diverse persoane din Timișoara. Astfel, dl. Portocală continuă să citeze ziarul "Libération" care mi-ar fi cerut dezvaluirea surselor de la Timișoara, surse ce au relatat după izbucnirea revoltei despre numărul victimelor și despre acțiunile de represiune. Ziarul "Libération", am mai spus-o și cu alte ocazii, nu m-a intervievat niciodată. E adevarat că am refuzat, din motive lesne de înțeles, să dezvalu, în momentul acela, numele informantilor mei. Chiar și în interviul transmis în direct de către canalul 2 al televiziunii germane (ZDF), am refuzat categoric să dau numele vreunui informant, astă în ciuda insisterelor crainicului și în ciuda faptului că în prealabil am stabilit că nu mă va întreba în cadrul emisiunii nimic despre identitatea persoanelor de referință.

În schimb, informațiile pe care le-am primit telefonic de la Timișoara începînd cu data de 17 decembrie 1989 au fost înregistrate pe bandă și pot fi consultate și astăzi! Inclusiv interlocutorii de atunci. Indirect, Radu Portocală acuză postul de radio "Europa liberă" că ar fi contribuit la inducerea în eroare a opiniei publice prin vehicularea numărului imens de morți. Trebuie precizat că informația pe care am primit-o în noaptea de 17 spre 18 decembrie de la dl. Dan Avramescu se sprijinea pe cele văzute și trăite de acesta. Celalți interlocutori, Doina Pasca-Harsany (de la care am primit relatările absolut veridice și înainte de aceste evenimente), Zeno Alexandrescu sau Emmerich Leszel au confirmat întimplările de atunci. Sub impresia tragicelor evenimente, dl. Avramescu a indicat 300 sau 400 de morți. Această cifră nu a fost dată publicității de către "Europa liberă". În schimb, a fost difuzată de mai multe agenții de presă și o sumedenie de posturi de radio și televiziune din Occident. Am adăugat atunci în mai toate interviurile și luările de poziție că este vorba de o informație directă de la un marior ocular, și aş vrea ca acesta să nu aibă dreptate în ceea ce privește numărul victimelor. (Repet, casetele înregistrate cu aceste interviuri, inclusiv cu relatările "Europei libere", pot fi consultate și astăzi). Pentru a contracara tezele jurnalistică indotelnice care au dominat dezbaterea publică a anului 1990 am hotărî să dau publicitatea relatarilor mele din decembrie 1989. Revista ieșeană "Convorbiri literare" nr. 29/septembrie 1990 a publicat toate procesele verbale ale convorbirilor mele telefonice după izbucnirea revoltei de la Timișoara, indicind și numele surselor care pină în acă dată, bineîntele, nu au fost cunoscute public.

Ultimul miting, 22 decembrie 1989

Sediul GDS nu are nici o legătură cu Alexandru Ioan Cuza

Așa cum cititorii noștri probabil că își amintesc (v. "22" nr. 39), Grupul pentru Dialog Social a primit în această toamnă, din partea Muzeului Satului, adresa nr. 880/21.IX.1993 prin care i se cerea "eliberarea în termen de 30 de zile de la prezenta scrisoare" a imobilului din Calea Victoriei 120, unde se află sediul GDS. Motivul era că "prin Hotărîrea Guvernului nr. 811/28.XII.1992 se prevede înființarea Centrului Cultural Ioan Cuza" în acest loc. Menționăm că valabilitatea contractului de închiriere este pînă în martie 1995.

La interpelarea din Parlament a deputatului PL-'93, Călin Anastasiu, privind ilegalitatea cererii de "eliberare" a unui imobil în care funcționează astăzi mai multe instituții (GDS, revista "22", Asociația Pentru Apărarea Drepturilor Omului - Comitetul Helsinki, librăria Humanitas, editura ALL) a răspuns dl. Mihai Ungheanu, secretar de stat în Ministerul Culturii. Publicăm mai jos acest răspuns în care evacuarea este argumentată în felul următor: se invocă "necesitatea unui spațiu muzeal «Al. I. Cuza»" în această clădire deoarece ea l-ar fi găzduit pe domnitorul Principatelor Unite, cînd acesta ar fi sosit la București. Dl. Ungheanu crede că numai în acest fel "memoria domnitorului care a rostit pentru prima dată numele de acum al țării în care trăim, primul domn al Unirii românilor, se cuvine cu prisosință să fie cinstită astfel." Lăsăm de-o parte faptul că această emfază patriotardă nu are nimic de-a face cu principiul respectării contractelor, pînă în finală referatul întocmit de dr. Cezara Mucenic pe care îl publicăm de asemenea alăturat.

În legătură cu interpelarea formulată de domnul deputat Călin Emil Anastasiu în ședința Camerei Deputaților din ziua de 18.X.1993, ce ne-a fost remisă cu nr. 130230/21.X.1993, prin intermediul cabinetului dumneavoastră, vă comunicăm următoarele:

1. Prin Hotărîrea Guvernului României nr. 811/28.XII.1992, s-a decis înființarea Centrului Cultural Muzeal "Al. I. Cuza", cu sediul în Casa Cuza, situată în Calea Victoriei nr. 120, sectorul 1. Necesitatea unui spațiu muzeal "Alexandru Ioan Cuza" la București se impune pentru toți români.

Obiectivele Centrului urmăresc, pe de o parte, desfășurarea unor activități specifice rețelei de instituții similare din sistemul Ministerului Culturii (Centrul European de Cultură Sinaia, Centrul de Cultură Tescani, Centrul Național de Cultură Mogoșoaia, Centrul de Cultură Arcuș etc.), activități complexe, prin care se acordă spațiu concret creației artistice curente și prin care se valorifică patrimoniul cultural spiritual și obiectual, deopotrivă, festivaluri, simpozioane, intru-niri naționale și internaționale. Pe de altă parte, Centrul are o caracteristică ce îl individualizează în raport cu celelalte instituții de acest fel: este dedicat memoriei lui Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Unirii din 1859 a românilor. Pentru aceasta, în spații ale clădirii se va amenaja o expoziție cu obiecte privind viața și personalitatea domnitorului, legate de etapa primei uniuni statale, din 1859. Colectivul desemnat pentru realizarea tematicii este coordonat de dl. Gavrilă Sarafoleanu, muzeograf de prestigiu, redactor-șef al Revistei Muzeelor, și va beneficia de sprijinul cercetătorilor de la cîteva mari instituții muzeale din țară: Complexul Național Muzeul "Moldova", Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național Cotroceni și altele. Se va apela la sprijinul acestor muzeu pentru realizarea propriu-zisă a expoziției, în ambientul ce păstrează, încă, aspectul caracteristic celor de-a doua jumătăți a secolului trecut.

Finanțarea activității Centrului Cultural Muzeal "Al. I. Cuza" se va face, ca și pentru celelalte centre culturale la care ne-am referit, din bugetul Ministerului Culturii și din venituri extrabugetare.

Centrul Cultural "Alexandru Ioan Cuza" este un obiectiv major de strategie culturală și avem credință că se va constitui într-un reper al vieții publice bucureștene și că se va inseră cu multiple semnificații în rîndul edificiilor simbolice din patrimoniul național care vorbesc elovent despre evenimentele cruciale ale înfăptuirii unității naționale a poporului român.

2. La sosirea în București, în februarie 1859, după alegerea sa ca domn al Principatelor Unite, Alexandru Ioan Cuza a avut primul domiciliu pe Podul Mogoșoaiei, actuala Cale a Victoriei. Impactul Unirii din 1859 și al personalității domnitorului asupra populației bucureștene au fost atât de puternice, încît imobilul care l-a adăpostit și la care se referă răspunzător nostru a fost înnoblat cu denumirea tradițională de "Casa Cuza".

REFERAT

Casa Algiu – Toma Stelian

In anul 1875, dl. Algiu solicită să-și construiască o casă pe Podul Mogoșoaiei la nr. 132 (actualmente Calea Victoriei, 120), după planurile prezentate, semnate de arhitectul Gottereau Fils (Arhivele Statului - Filiala Municipiului București, Fond Primăria Municipiului București, an 1875, dosar 57, fila 425, 426, 427, 428, 429). Cererea primește aprobarea de construcție cu biletul nr. 759.

Ulterior, după cum reiese din planul cadastral al Armatelor din 1895-1898, proprietarul casei devine Toma Stelian.

Terenul pe care s-a construit clădirea în 1875 a fost ocupat anterior de o construcție minoră (după cum reiese din planul Boroczyn din 1852) a cărui proprietar nici nu este nominalizat, așa cum se procedează în respectivul plan în cazul altor construcții apreciate ca importante.

În ce privește posibilitatea ca în această construcție neimportantă să fi locuit principalele Alexandru Ioan Cuza la data instalării lui în București, datele istorice nu o confirmă. Așa cum se cunoaște (și precizările le aduce Emil Virtosu în lucrarea "Palatul Regal...", 1937), casele lui Dimitru Golescu de pe Podul Mogoșoaiei au fost cumpărate de către stat (în absență unui palat pentru domnitor) în 1832 și au devenit "palat de ceremonie" în timpul domniei lui Gheorghe Bibescu (care locuia în palatul propriu din București). În 1859, "palatul domnesc" devine locuința principelui Principatelor Unite. De altfel aici, în dormitorul princiar, va fi silit Alexandru Ioan Cuza să abdice. Tot în acest palat va fi și locuința principelui Carol, ulterior acesta devenind Palat Regal.

Casele de la nr. 132 (actualmente Calea Victoriei, 120) capătă importanță abia după construirea clădirii proiectate de Paul Gottereau, una dintre primele proiectate de acesta în București, în stil eclectic cu dominantă neoclasică.

Secretar de Stat,
MIHAI UNGHEANU

Dr. CEZARA MUCENIC

MARTI 21 DECEMBRIE

● Miting comemorativ în Piața Universității

Liga studenților, Asociația "21 Decembrie" și Asociația rănitilor, invalidilor și urmașilor celor uciși în Decembrie au organizat un miting de comemorare în Piața Universității. Au vorbit de la balconul Universității Corneliu Coposu, Adrian Dumitrescu (președintele Asociației "21 Decembrie"), Constantin Tîcu Dumitrescu, Ana Blandiana, Dumitru Iuga, Matei Brătianu. Prin intermediul radio-ului Total a fost transmis mesajul Majestății Sale Regele Mihai I și un mesaj al doamnei Doina Cornea.

● Sediția solemnă a Parlamentului

Cele două Camere ale Parlamentului s-au reunit în sedință solemnă pentru comemorarea celor căzuți în Decembrie '89. Pentru prima oară liderii ai asociațiilor revoluționare au putut vorbi de la tribună. Ei au acuzat Puterea – pe președintele țării, Guvernul, dar și Parlamentul – de ascunderea adevărului asupra evenimentelor din Decembrie.

● Întîlnire între Ion Iliescu și revoluționari

Președintele Ion Iliescu a primit la Palatul Cotroceni o delegație a revoluționarilor din Decembrie '89. Potrivit declaratiilor domnului Adrian Dumitrescu, președintele Asociației "21 Decembrie", revoluționarii i-au înmînat președintelui o scrisoare prin care i-au cerut demisia ca urmare a situației grave în care se află țara și a ascunderii adevărului despre vinovații din Decembrie '89.

● Mircea Coșea este nemulțumit de politica Guvernului

În cadrul intrunirii de la Cercul militar internațional cu ocazia campaniei de privatizare "Bună dimineață, România", Mircea Coșea a acuzat Guvernul că duce o politică de discriminare a sectorului privat față de cel de stat.

● Senatul american nu recunoaște Tiraspol

"Senatul Statelor Unite nu recunoaște Republica Nistreană și nici legitimitatea tribunalului care a condamnat grupul de patrioti români de la Tiraspol", se arată în scrisoarea răspunsă a Congresului american la mesajul trimis săptămîna trecută de către Senatul României.

● Guvernul ia măsuri antisindicale

În cadrul conferinței de presă a Cartelului Alfa, vicepreședintele acestei confederări sindicale, Romulus Nită, a declarat că directorii de întreprinderi au permis din partea Guvernului sarcina de a suprima orice tentativă de grevă generală prin trimiterea în judecata a "capilor răzvrătiți". Dr. Bogdan Hossu a arătat că tot în scopul contracărării grevei, "Executivul a reusit să-i atragă de partea sa pe minerii lui Miron Cosma".

● Guvernul cere abilitarea pentru ordonanțe

În urma unei ședințe a Guvernului a fost dezbatut și aprobat proiectul de lege prin care Executivul solicită abilitarea de a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice, pe perioada vacanței parlamentare. Sunt vizate în principal întărirea disciplinei financiare, compensațiile salariale, stimularea exporturilor, a construcțiilor de locuințe și asigurarea financiară a unor obiective de investiții în țară și străinătate. Proiectul de lege urmărește să fie dezbatut de Parlament în procedură de urgență.

● PSDR – dispus la lărgirea Executivului

Președintele executiv al PSDR, Adrian Năstase, a arătat în cadrul conferinței de presă săptămînală că dezbaterea moțiunii a relevat adevărul raport de forțe în Parlament, destul de fragil în acest moment. "Nu dorim să rămînem la guvernare cu orice preț, răspunzind șantajelor extremiste ale d-lui Funar. Sintem gata să căutăm și alte formule de guvernare. Nu ne este frică să intrăm în opozitie", a arătat dl. Năstase. Într-o altă poziție PSDR este fermă: "Nu vom accepta formule de guvernare care vin împotriva intereseelor poporului".

MIERCI 22 DECEMBRIE

● MAE contrazice UDMR

Purtătorul de cuvînt al MAE, dl. Mircea Geoană, a negat afirmația președintelui UDMR, dl. Markó Béla, conform căreia Guvernul Român nu respectă angajamentele asumate cu ocazia admitterii țării noastre în Consiliul European, respectiv că nu s-a îndeplinit obligația privind grătuarea detinutilor politici. MAE declară că în România nu există detinutii etnici, persoanele pentru care pledează dl. Markó Béla fiind probabil detinuți de drept comun.

● PNL condamnă "grupul pro-Câmpeanu"

În cadrul conferinței de presă organizate de PNL, președintele partidului, Mircea Ionescu-Quintus, a precizat că hotărîrea "grupului pro-Câmpeanu" prin care se convoacă Congresul extraordinar al PNL pe 5 februarie 1994 nu se poate realiza decât prin acordul unuia din cele două foruri conducătoare ale PNL. "Hotărîrea acestui grup este sub toate aspectele în afara prevederilor statutare", a precizat dl. Ionescu-Quintus. Totodată, s-a afirmat că alianța dintre PAC și PNL nu se mai pune sub semnul îndoelii.

● PUNR prezintă un program anticriză

Conferința de presă a PUNR a prilejuit reafirmarea rolului de arbitru pe care îl deține partidul în Parlament. Senatorul Valer Suijan, care cu ocazia dezbateri moțiunii a prezentat o declarație profund antiguvernamentală, a menționat acum că nu și-a prezentat punctul de vedere personal, ci pe cel al partidului. Totodată, a fost prezentat și un program anticriză,

"singurul capabil să se adapteze cerințelor actuale".

● UDMR este nemulțumită de statutul minorităților

Președintele UDMR, dl. Markó Béla, a precisat în cadrul conferinței de presă săptămînală că nu a fost rezolvată nici una din solicitările Consiliului European privind statutul minorităților. Retragerea UDMR din Consiliul pentru minorități a reprezentat o necesitate, ținând cont de totala sa lipsă de concretitate. S-a arătat că proiectul Legii minorităților reprezintă "o forță reală, o deschidere către societatea românească".

● PSDR cere înălțarea lui Gheorghe Funar

Domnul Adrian Năstase, președinte executiv al PSDR, l-a acuzat pe Gheorghe Funar, președintele PUNR, că face declarații irresponsabile și a cerut PUNR să-și schimbe liderii: "Gheorghe Funar face declarații irresponsabile, nu putem continua dialogul cu astfel de persoane. Noi putem suporta mai departe costurile grele ale acestei perioade de tranziție, dar nu putem suporta șantajul extremist al domnului Funar". În legătură cu constituirea unui nou guvern, liderul PSDR a ținut să precizeze că nu va accepta ca PSDR să fie la remorca altor partide: "Preferăm, într-o astfel de alternativă, să intrăm în opozitie", a conchis dl. Năstase.

● Senatul a acordat Guvernului dreptul de a emite ordonanțe

Senatul României a adoptat un proiect de lege prin care Guvernul este abilitat să emite ordonanțe, să contracteze credite externe și să modifice taxa impozitelor pe perioada vacanței parlamentare. Prin lege, Guvernul este abilitat să prelungească impozitul suplimentar al fondului de salarii și să instituie o taxă specială asupra exportului de materii prime precum și a unor produse din import.

● Ioan Gavra îi răspunde lui Adrian Năstase

"Noi nu admitem nici un fel de sugestii în ceea ce privește activitatea partidului nostru, care acum este arbitru în Parlament", a declarat dl. Ioan Gavra, vicepreședintele PUNR. El a declarat de asemenea că partidul său va introduce o moțiune de cenzură în următoarea sesiune parlamentară în care va cere să fie suspendată toată primaria care nu distribuie certificate de proprietate. În legătură cu discursurile parlamentarilor PUNR la dezbaterea moțiunii de cenzură, Ioan Gavra a ținut să spună că nu a fost vorba de intervenții în nume personal și că ele au reprezentat poziția conducerii partidului. Atât dl. Gavra, cit și dl. Suijan au susținut că mai mulți din parlamentarii PUNR au votat în favoarea Opoziției, dar că rezultatul moțiunii era firesc deoarece moțiunea nu a urmărit căderea Guvernului.

● Sondaj IRSOP

IRSOP a dat publicitatii un sondaj din care rezultă că 54% din cei intervievați sunt nemulțumiți de activitatea lui Ion Iliescu, 68% s-au declarat nemulțumiți de activitatea Guvernului. Pentru PSDR ar vota 25% din cei intervievați, pentru PNTCD 17%, pentru PUNR 9%, pentru PD 7%, pentru PAC 6%, pentru PRM 6%, pentru PSM 4%, pentru UDMR 4%, pentru PL-93 3%. În favoarea unui guvern de coalitie s-au exprimat 51%, 74% din cei intervievați s-au declarat pentru activizarea privatizării și 68% pentru lichidarea întreprinderilor nerentabile.

JOI 23 DECEMBRIE

● FMI a avizat Memorandumul

Purtătorul de cuvînt al Guvernului, Ioan Roșca, a anunțat că dl. Michel Camdessus, președintele executiv al Fondului Monetar Internațional, a avizat Memorandumul încheiat cu România, documentul urmând să fie discutat în Consiliul de administrație al FMI. Guvernul va transmite Memorandumul spre avizare Parlamentului Român. Totodată, 6-7 din cele 80 de legi ce alcătuiesc Memorandumul vor fi transformate în ordonanțe guvernamentale.

● PD va susține un guvern CDR

Colegiul Director al PD (FSN) a mandat să conducă partidul pentru întrevaderea cu președintele Iliescu pe marginea formării unui nou guvern. PD va susține și un guvern în care nu va fi inclus, în condiții în care din acesta vor face parte partidele democratice, respectiv din Convenția Democrată.

VINERI 24 DECEMBRIE

● La Cotroceni se aşteaptă liderii politici

La conferința de presă a Președintiei a fost prezentată o declarație în care se arăta că "principalul obiectiv al consultărilor îl constituie găsirea unei platforme de înțelegere între forțele politice ale țării, un pact politic menit să favorizeze eferturile de depășire a crizei actuale și de accelerare a procesului de reformă economică". Purtătorul de cuvînt, Traian Chebeleu, a arătat că negocierile nu urmăresc în primul rînd schimbarea Guvernului, ci găsirea unei soluții pentru ieșirea din actuala criză.

● PUNR avertizează Guvernul

Într-un comunicat, PUNR solicită Guvernului să transmită Parlamentului acordurile încheiate cu FMI în anii 1990, 1991 și 1992 și efectele lor asupra economiei naționale și a nivelului de trai al populației alături de acordul cu FMI pe anul 1993, condițiile acestuia și efectele lor pe anul 1994. PUNR consideră că numai așa parlamentarii vor putea vota în cunoștință

de cauză, altfel "Guvernul va aplica Parlamentului politica faptului împlinit".

● Guvernul consultă doar unele sindicate

In urma inceperei unei noi runde de întâlniri Guvern-sindicat, premierul N. Văcăroiu a discutat cu reprezentanți ai sindicatelor din industria lemnului, abordindu-se probleme referitoare la restrucțarea sectorului și transformarea regiilor autonome în societăți comerciale. În acest timp, marile centrale sindicale continuă să negocieze cu partidele din Opoziție încheierea unui pact social și politic.

● Președintia ignoră sondajul IRSOP

Purtătorul de cuvînt al Președintiei, Traian Chebeleu, a opinat că "nu trebuie acordată nici o semnificație" recentelor sondaje IRSOP, în care 54% dintre cei chestionati se declară nemulțumiți de președintele Iliescu. Totodată, dl. Chebeleu a afirmat că acestea reflectă starea de spirit a populației.

● Liderii CSI cer transferarea grupului Ilăscu

La Ashabat, președintele Mircea Snegur a susținut în fața participanților la reuniunea șefilor de state și guverne ale CSI că grupul Ilie Ilăscu să fie transferat necondiționat la Chișinău, pentru examinarea situației de către organele constituționale. Liderii republicilor ex-sovietice nu susținut inițiativa, oferindu-și sprijinul în acest sens.

● PRM amenință Președinția

Partidul România Mare nu este de acord cu un guvern PSDR-PNTCD, reacția în acest sens fiind deosebit de dură. "Dvs. v-a folosit și vă este rușine cu noi, de parcă am fi ciumăti. În acest caz, de ce vă mai consultați cu noi? Ca să mai bifăți o acțiune și să arătați opiniei publice că sunteți de echiblu și imparțial?" (...) De un lucru puteți fi siguri: dacă veți face și găta asta colosală, PRM va trece instantaneu în opozitie și poate nu știu ce opozitie facem noi", se arată în editorial din săptămînalul "Politica", în care C.V. Tudor se adresează președintelui Iliescu.

● PSDR despre remaniere

"Un eventual guvern de coalitie se va putea alcătuui doar dacă în Parlament va exista o nouă majoritate care să asigure stabilitatea acestuia", este opinia președintelui PSDR, Sergiu Cunescu. Pentru alcătuirea viitorului guvern, PSDR consideră că trebuie puse două baze: proiectul unui program de guvernare și semnarea unui pact social cu sindicale.

Pagina realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU
și MARIAN CHIRIAC

SINDICATUL LIBER
DIN
RADIOTELEVIZIUNE

Paul Everac supus contestării la nivel național

Impostura, obediția și partizanatul politic au atins cote fără precedent în viața și activitatea Televiziunii Române de cind în fruntea acestei instituții a fost "instalat" în mod ilegal și abuziv dl. Paul Everac.

Incepînd din data de 28 decembrie 1993, Sindicatul Liber din RTvR supune votului de încredere al salariaților prezență domnului Paul Everac în schema de personal a Radioteleviziunii Române.

In același timp se solicită părerea salariaților în legătură cu procedura de urgentă pentru adoptarea Legii cu privire la organizarea și funcționarea Societăților Române de Radiodifuziune și Televiziune.

Sindicatul liber din RTvR adresează publicului telespectator – persoane fizice și juridice – chemarea de a răspunde celor două întrebări, utilizând buletele de vot publicate de ziarele care vor fi alături de noi în această acțiune. Opțiunile publicului telespectator pot fi trimise pe adresa publicațiilor respective sau, prin poștă, la sediul Sindicatului Liber din RTvR, Calea Dorobanților nr. 191, sector 1, București, ori prin fax, la nr. 633.69.81.

Sindicatul Liber din Radioteleviziune va ține seama, în viitoarele sale acțiuni de luptă sindicală menite să conducă la ELIBERAREA TELEVIZIUNII ROMANE DE ORICE TUTELĂ POLITICĂ, de rezultatele acestei consultări.

Sindicatul Liber din RTvR,
președinte Dumitru Iuga
27 decembrie 1993

BULETIN DE VOT

nr. ....
stampila.....

1. Votați pentru demiterea domnului Paul Everac din funcția de director general al Televiziunii?

2. Votați pentru adoptarea Legii privind organizarea și funcționarea Societăților Române de Radio și Televiziune în procedură de urgentă?

GABRIEL ANDREESCU

Societatea politică la patru ani de la Revoluție

În interviul pe care l-a dat acum trei săptămâni revistei "22" (nr. 200), Valeriu Stoica remarcă în replică: "Unde există un eșec al societății politice există un eșec al societății civile. (...) Nu poți să construiești societatea civilă fără societatea politică, și invers".

In această nevinovată polemică prilejuită de o afirmație anterioară, privind eșecul vieții politice, în contrast cu succesele relative ale activității civice – se ascunde o istorie complicată, și mai ales frustrantă. Obiectul acelei istorii este democrația. Actorii ei: persoane și personalități, grupuri informale și asociații, instituții și organisme, formațiuni politice, partide de guvernămînt și partide de opoziție.

Caracterul frustrant al subiectului este generat de asimetria dintre toți acești parteneri aflați în joc. Pentru că la patru ani de la Revoluție se pot identifica destul de ușor cei care au reușit să facă ceva pentru interesele colectivității în care trăiesc, comparativ cu cei care nu au reușit să producă decît pentru interesele personale (deși aceste interese nu se opun, așa cum ne amenință marxismul, ele nici nu se identifică, așa cum ne prezintă unele vulgarizări auto-numite liberale).

Unde este locul societății civile în această repartiție de merite?

Știm, cea mai semnificativă pentru discuție este presa. Presa a fost nu numai sursă de informație ori creație de opinie, cum este presa de pretutindeni. Că, într-o primă fază, chiar resursă politică; ea a lansat formațiuni politice; ea a fost în fruntea rezistenței față de restaurație; ea a făcut propagandă electorală; ea a adus în față rampei viitorii primari ori viitori parlamentari despre care nu auzise nimenei și i-a impus "intr-o anumită parte a electoratului". Presa a purtat simbolul independenței față de stat și, ca mijloc de comunicație între persoane și grupuri de persoane, a participat la dezvoltarea societății civile.

Presa, în România, nu a funcționat numai ca presă, a funcționat și ca un factor consistent al vieții politice.

Aș mai da un exemplu: asociațiile de apărare a drepturilor omului. Au putut fi văzute rezultate spectaculoase – cum ar fi capacitatea LADO de a menține sub observație alegerile locale din 1992 – sau acțiuni cu efecte profunde cum ar fi proiectele SIRDO sau APADOR-CH. Analizele legislative realizate la Centrul pentru Drepturile Omului au depășit în calitate și amploare tot ce au oferit în acești ani partidele. Preșuna acestor organizații a fost continuă și în ultimele cazuri, cu o profesionalitate în evoluție, care a impus Comitetul Helsinki Român funcționarea la standardele partenerilor săi internaționali. Funcționalitatea și profesionalitatea – realizate de unele dintre organizațiile de drepturile omului – sunt cele două criterii în raport cu care trebuie judecate meritele societății civile; iar aceste merite există.

Am insistat asupra eforturilor facute de societatea civilă, pentru a sprijini partidele declarate – considerate – democratice pentru că orice evaluare a "rolurilor" este importantă pentru strategiile "de criză" pe care trebuie să le pregătim. Ce imagine ar fi avut Opoziția, fără amicalitatea României libere, a revistelor Expres, "22", Zig-Zag și a altora de care nu mai este loc să vorbim? Fără sprijinul liderilor de opinie – al căror rol a fost jucat, în societatea românească, mai ales de oamenii de cultură – cum ar fi căpătat șefii de partid obscuri, fără suportul comandanților televiziunii, recunoașterea electoratului? Cum ar fi arătat rezultatele alegerilor fără cei peste 11.000 de observatori, acreditați de către LADO și Pro-Democrație – cu mult mai mult decât delegații Opoziției?

Ce aveam de așteptat, în aceste condiții, de la partidele al căror rol îl discutăm aici? Cum urăță, în spațiul politic, criteriile de funcționalitate și profesionalitate?

Care erau exigențele rezonabile, impuse oamenilor politici ai Opoziției, ajutați de societatea civilă, dar sabotați de către adversari, fără mijloace financiare, fără o experiență anterioară?

Coerența, în lăuriile de poziție publice și cu atât mai mult în Parlament și în administrația locală. Este o condiție elementară, pentru orice partid care merită acest nume, ca membrii săi să promoveze aceleși acțiuni – aceleși legi, aceleși decizii – odată ce dezbatările (interne partidului) au dus la un rezultat.

Siguranța pe care o dă participarea reprezentanților partidelor în bătăliile politice. Prezența la vot este numai aspectul inferior: contactul cu alegătorii, inițiativa parlamentară, intervențiile în comisii sunt "obligații de serviciu" de care nu se poate deroba nici un om politic dintr-o societate care funcționează normal.

Loialitatea față de suporterii, trecuți sau potențiali – care este, în aceeași măsură, o condiție de existență a omului politic. Fără acest contract informal între sprijinitori și sprijinii nimic nu poate fi obiectul unei strategii de lungă durată. Într-o societate este un subiect al demersului istoric, chiar dacă politica râmine o artă a conjuncturilor.

Respectul față de cerințele prime ale drepturilor și libertăților fundamentale, ale deschiderii spre lume – care pentru noi înseamnă în primul rând deschiderea spre structurile europene. Aceste cerințe definesc principalele categorii politice. Nici o atenție nu merită politicianul care face abstracție de aceste valori – iar dacă le incalcă, nici o iertare.

Ceea ce avem de inventariat astăzi, la capătul a patru ani de eforturi, individuale ori colective, este absența unor formațiuni care să respecte "exigențele rezonabile" de care am amintit mai sus. Scandaluoasa absență de la vot, contradicțiile între parlamentarii aceleiași formațiuni politice, trădarea alegătorilor și a partenerilor de către unii primari sau parlamentari, sustinerea și votarea unor legi care violează pînă și garanțiile – nu întotdeauna foarte generoase – ale Constituției noastre constituie, din punctul meu de vedere, expresia unei catastrofe politice. Ascensiunea vertiginosoasă a celor mai de jos slujbași ai fostului regim nu s-ar fi întipărit dinca cetățenul ar fi avut drept alternativă o Opoziție pe care să o simtă drept alternativă. Într-o Opoziție-alternativă nu înseamnă nici măcar o Opoziție viguroasă: ci doar o opoziție autentică.

COMENTARIJ

22

ILIE SERBĂNESCU

Ordonanțele și liberalizarea cursului

• Guvernul a cerut Parlamentului în procedură de urgență abilitarea, pe perioada vacantei, de a adopta prin Ordonanțe reglementare în domeniile fiscalității, monedei, creditului, restrukturării, privatizării și de a contracta împrumuturi externe în limita a 2 miliarde dolari. Este vorba de fapt de încercarea de a ocoli, în această fază, Parlamentul în promovarea suportului legislativ al pachetului de măsuri convenite în cadrul Acordului cu FMI. Chiar și în cazul întîrzierilor în încheierea Acordului – care au compromis numai înaintarea pe calea reformei, dar și finanțarea externă a ţării exact în iarnă – era timp suficient pentru trecerea prin Parlament a setului de reglementări legislative necesare și la rigoare a Acordului insuși. În ultimă instanță, Parlamentul mai putea zăbovi puțin la lueru înainte de a intra în vacanță. Așa ar fi fost normal dacă cei de la putere tot se decisese pentru reformă, cum ar sugera acceptarea Acordului cu FMI.

"Pasarea" Parlamentului ridică semne de întrebare. Tipul de reformă implicat de Acordul cu FMI nu este de fapt agreat de foarte mulți din arcul de stînga, nici chiar din partidul de guvernămînt și Executiv. Dl. Văcăroiu însuși nu se prea dă în vînt după reformă, iar PSM și-a declarat oficial rezerve, unele destul de articulat exprimate, pentru a se putea reveni asupra lor. Manevra Guvernului cu Ordonanțele are drept scop ca arcul de stînga să nu fie acum nevoie să spună deschis da sau ba: se dă o abilitare Guvernului, acesta adoptă măsurile, după care, la reluarea sesiunii parlamentare, votul se raportează "fapte implinite". Mai mult, în funcție de situație, totul poate fi aruncat în circa Executivului și, de comun acord, arcul de stînga poate decide neaplicarea unor măsuri pe care, se va spune, Guvernul "s-a pripit" să le ia. Ordonanțele permit și ca Opoziției să își răpească posi-

Stînga se unește spre a păcăli Opoziția, smulgîndu-i pîrghia de a conditiona. După ce și-a asumat responsabilitățile față de FMI, Guvernul încearcă aparent să păcălească o parte a Stîngii care nu este favorabilă Acordului. Această parte a Stîngii, pentru a nu se despartă de Putere, acceptă de fapt jocul și caută să transfere păcăleala asupra propriului electorat, intrucât spunind da doar Ordonanțelor dar nu direct Acordului cu FMI, nu-i lasă acestuia impresia că spune una și face alta. Opoziția încearcă să păcălească Guvernul, vrind să-l delegitimeze, fără a intra în gura lupului că ar bloca reformă. Esența carăgăosicului o oferă însă cei cățiva reformiști din Executiv care, în naivitatea lor, încearcă să păcălească Puterea însăși, crezînd că prin introducerea reformei prin ușă din dos tot mai rămîne ceva din aceasta.

Pe cine însă de fapt păcălim? FMI-ul? Nicidcum. De altfel, vîzând că Acordul nu este introdus spre aprobare în Parlament, a și amintit pentru februarie aprobarea acestuia de către instanță sa de decizie.

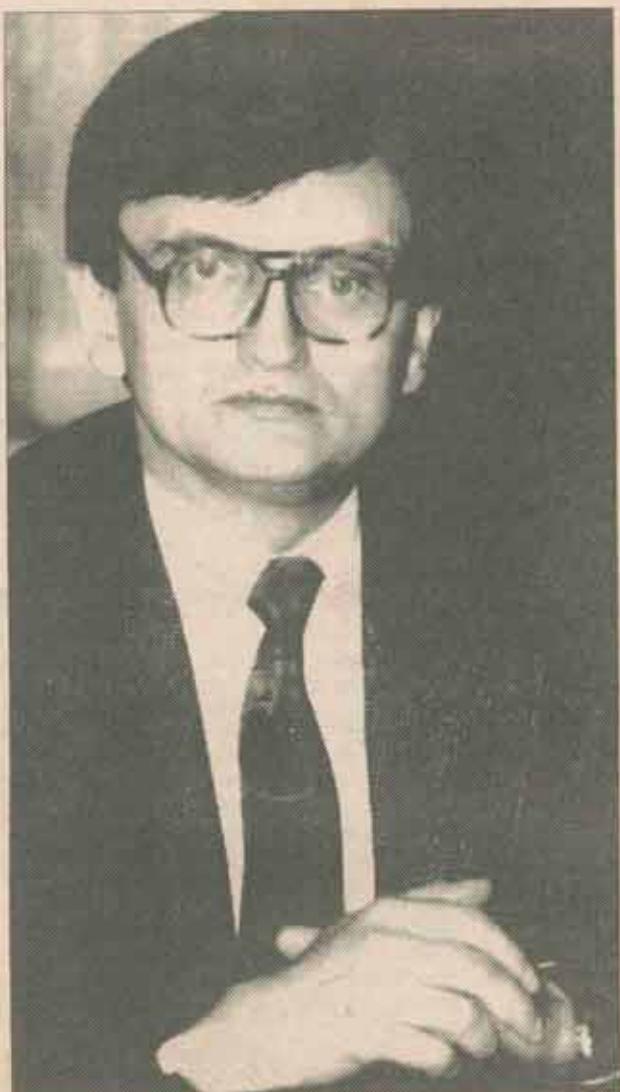
• Un asemenea risc poate și trebuie să fie evitat, încercînd să facem ceea ce spunem și dacă ne apucăm să facem și să nu ne ferim sau să eşuăm lamentabil în jumătățि de măsură care nu duc decît într-o fundătură. Un asemenea risc există îndeosebi în legătură cu liberalizarea "graduală" a cursului valutar. Încurajată probabil de dl. Iliescu – care pentru prima dată în cuvîntarea rostită în seara de 22 decembrie a calificat reforma economiei ca neavind de fapt alternativă istorică – Banca Națională, de convență desigur și cu Executivul, a dat drumul sensibil din chingă cursului valutar al leului. Acesta a fost lăsat să coboare de la 1.100 la 1.300 de lei/dolar. În comparație cu cît era, s-a redus într-o măsură neneglijabilă decalajul față de cursul pieței negre. Este, fără îndoială, o mișcare întreprinsă în legătură cu aplicarea măsurilor convenite în cadrul Acordului cu FMI, care includ, printre altele, o liberalizare așa-zisă "graduală" a cursului valutar. Element indispensabil al reformei, liberalizarea cursului este o piesă centrală a jugulării inflației rănităre pe termen scurt (nu însă imediat) și pilonul promovării devărului, ordinii și eficienței în economie pe termen lung. Din ultimul punct de vedere, nu totul se rezolvă prin liberalizarea cursului, dar nimic nu se poate face fără aceasta.

Alinarea cursului oficial la cel al caselor de schimb este singura sansă pentru oprirea degradării în cerc vicios – dincolo de cea reclamată de starea economiei – a cursului leului. Numai astfel se poate crea o piață valutară integrată, cu un curs unic relevant, rezultînd din cererea și oferta reală pe plan global, și nealterat de speculații neeconomice și tensiuni artificiale. Actuala compartimentare – piața licitației bancare (ea însăși separată în mai multe segmente, căci fiecare bancă își acoperă solicitările de valută din oferă proprie), piața paralelă a agentiilor economici (piata "grî"), piața caselor de schimb autorizate, piața neagră (a bisințarilor străzii) – determină, în funcție de înseși cursurile promovate, presiuni permanente de cumpărare a valutelor de pe piata unde dolarul este fictiv mai ieftin (în spînă piata "oficială") și de vindeare a valutelor pe piețele unde dolarul este mai scump (piețele paralele). Nu întimplător doar cîteva procente din cererea de valută pe piata oficială este satisfăcută, în timp ce, tot nu întimplător, 80% din valută agentiilor economici se valorifică pe piata "grî" care operează de fapt la cursurile pieței caselor de schimb (rezervată particularilor individuali). În acest fel, în condițile unui deficit de valută datorat importurilor mai mari decît exporturile, cursurile pe piețele paralele sunt și în mod artificial impins în jos, trăgînd după ele și cursul oficial. Acest cerc vicios nu poate fi oprit decît prin operaționalizarea unui curs unic, rezultînd din tranzacțiile de pe o piată valutară integrată. Respectiv, prin liberalizarea cursului.

ERATĂ

În numărul 49/22-28 decembrie 1993, la pagina 8, articolul între diversiune și cult, în loc de: "6. Recepțarea favorabilă a lui Ion Antonescu se datorează și faptului că el este perceput ca un luptător pentru reintregire și ca victimă a comunismului. Într-o țară condusă în ultimii zece ani de conducători mediocri, s-a păstrat legenda demnității sale în fața morții și a ținutei corecte de militar.", se va citi: "6. Recepțarea favorabilă a lui Ion Antonescu se datorează și faptului că el este perceput ca un luptător pentru reintregire și ca victimă a comunismului. Într-o țară condusă în ultimii 40 de ani de conducători mediocri, s-a păstrat legenda demnității sale în fața morții și a ținutei corecte de militar".

Anul IV
Nr. 51

Născut în 1954. Absolvent al Facultății de Drept (1979) ca șef de promoție, cu media 10. Lucrează ca judecător în cauze civile la Judecătoria sectorului 5, apoi la Direcția cauze civile din Procuratura generală. Din 1984 are ore la Facultatea de Drept, unde are și în prezent un post de lector rezervat. Este doctorand. Din 1990 intră în mișcarea sindicală. A fost de două ori delegat la Conferința Internațională a Municipiilor de la Geneva. A tînuit cursuri de management la o universitate din Cleveland. Este membru în Comitetul Executiv al Confederației Internaționale a Sindicatelor Libere (CISL).

CNSRL-Frăția numără 3,5 milioane de membri. În confederație, Victor Ciorbea este președinte, iar Miron Mitrea, președintă executivă.

Nu ne este indiferent ce se întimplă cu societatea

Este 22 decembrie, dimineață, și suntem în sediul fostului Comitet Central, loc în care acum patru ani se petrecu scene dramatice. V-ați gîndit vreodată că veți avea biroul chiar aici?

În nici un caz, mai ales că înainte de Revoluția din Decembrie '89 nu am intrat niciodată în această clădire. Nu am deținut nici un fel de funcții în vechiul aparat; nici în partid, nici în sindicat.

În '90, sindicatele afirmă răspicat că nu fac politică. Recent au susținut moțiunea de cenzură inițiată de Opoziție, iar președintele filescu v-a acuzat de politicizare.

Acea lozincă potrivit căreia sindicatele nu fac politică este totalmente falsă. Din moment ce critici sau susțin un program guvernamental în domeniul reformei economice, faci o anumită politică economică. Dacă critici sau susțin un program vizând reforma socială, faci politică socială. Sigur că există cele mai diverse modalități de implicare politică a sindicatelor, de la forma, bine cunoscută nouă, sindicatul - curea de transmisie a partidului unic, pînă la forma cealaltă, extremă, în care sindicatul este cel care controlează un anumit partid politic pe care l-a creat; sau sindicatul ajunge, într-un context istoric determinant, să cucerească chiar puterea politică în stat, ca în Polonia. Noi nu înțelegem să facem politică pură, dar implicarea politică este absolut necesară, întrucât nu ne este indiferent ce se întimplă cu societatea, într-o evoluție, întrucât este bine cunoscut faptul că sindicate autentice nu pot exista decit într-o societate democratică. Sindicatele, în rîndul lor, sunt o condiție sine qua non și o garanție pentru existența unei societăți democratice. Forma clasică și cea mai răspîndită de colaborare și de implicare politică a sindicatelor constă, între altele, în acel sprijin pe care centralele sindicale îl acordă în perioada campaniilor electorale anumitor

Implicarea politică

Interviu cu Victor Ciorbea, președinte al CNSRL-Frăția, realizat de Rodica Palade

partide politice, care le sunt mai apropiate, din punct de vedere ideologic, a platformelor politice, iar la rîndul lor, în momentul în care au ajuns în Parlament, reprezentanții acestor partide susțin revendicările sindicale, realizîndu-se un soi de "parteneriat".

Sîntem cele mai reformiste centrale sindicale din Europa centrală și de est

Dvs. susțineți reformă, suntem cotați chiar ca cele mai reformiste sindicate din Europa. Ce fel de reformă aveți în vedere?

O reformă autentică: între revendicările formulate de Confederația CNSRL-Frăția, cu prilejul mitingului din 18 noiembrie (botezul de foc pentru noua confederație, despre care s-a spus că a fost cel mai important de după Revoluție), figurează privatizarea și restrukturarea reală, alocarea bugetului necesar reformei învățămîntului, sănătății și culturii, sistarea subvențiilor pentru sectoarele falimentare, o nouă politică financiară, monetară și fiscală. Prima revendicare se justifică prin aceea că procesul de privatizare nu a dus pînă la capăt nici un domeniu sau sector important. În agricultură, Legea fondului funciar are numeroase imperfecții, iar nomenclatura locală sau diverse reprezentanți ai administrației locale refuză practic punerea ei în aplicare. În domeniul turismului nu s-a procedat la o privatizare reală, apelindu-se cel mai adesea la acea locație de gestiune care nu a dat și nu dă rezultate. În comerț s-a aplicat mai mult metoda MEBO, care pe plan mondial a fost utilizată doar într-o proporție de maximum 1%, fiind din start sortită eșecului. Situația din industrie este cea mai practică: procesul de privatizare reală nici n-a început, asistăm doar la crearea unor societăți comerciale pirat, ale fostei sau actualei nomenclaturi, prin intermediul cărora se vânuiesc absolut toate intrările și ieșirile mărfurilor în și din societățile cu capital de stat. Prin aceste societăți se realizează aproape un control total al comerțului intern și mai ales al comerțului exterior, iar marile venituri obținute îndeosebi din operațiunile de comerț exterior se îndreaptă spre conturi străine. Pentru industrie există posibilitatea utilizării unei metode cel puțin apropiate sau similare cu cea folosită în Republica Cehă, prin valorificarea titlurilor de proprietate care au fost distribuite în urmă cu mai bine de un an și care pînă în prezent nu au fost folosite în nici un fel. Or, dacă ar exista voînță politică necesară pentru însărcinarea unei privatizări reale, prin utilizarea acestor certificate s-ar putea trece, aşa cum cel puțin pretindeau unii membri ai Guvernului, la o privatizare pînă la 3.000 de întreprinderi într-un interval de 5-6 luni. Dar în loc să se ocupe de aceste probleme de fond extrem de serioase și de grave, Guvernul este într-o permanentă dispută cu Fondul Proprietății de Stat, cu Fondurile Proprietății Private, ca și cum conducerea FPS nu ar fi fost instalată de către actualul partid de guvernămînt. Pe de altă parte nu trebuie să uităm că o treime din membrii Consiliului de administrație al FPS sunt desemnați chiar de către Guvern și pot fi revocați oricind de către acesta. Se mai vorbește apoi despre inexistența cărului legislativ: fie nu au fost elaborate toate actele normative necesare pentru o privatizare autentică, fie aceste proiecte de acte normative zac în sertarele majorității parlamentare. Am în vedere Legea Bursei de valori, Legea falimentului, apoi Legea funcționarului public.

Spuneți-mi, cum vă situați față de programul impus de Fondul Monetar?

Am avut în mai multe rînduri întîlniri și cu dl. Watson, care a negociat mai multe acorduri cu țara noastră, și cu dl. Joshua Green, care este reprezentantul permanent al FMI în România. În cadrul acestor discuții, noi am ajuns la concluzia evidentă că este absolut necesară finanțarea procesului de reformă la noi în țară de către Fondul Monetar și de alte instituții internaționale și că în nici un caz nu se pune problema unei politici de înrobire a țării sau că am avea de-a face cu un așa-numit "imperialism financiar", cum afirmă unele partide de extremă stîngă, la rîndul lor, dinții și-au putut da seama că suntem cele mai reformiste centrale sindicale din Europa centrală și de est.

Bine, dar dacă veți urmări acest program impus de Fondul Monetar, cel puțin într-o primă fază el va însemna

un nou sacrificiu cerut oamenilor. Restructurarea înseamnă în primul rînd somaj. Cum credeți că vor primi ei încă o serie de măsuri care, cel puțin pentru început, vor însemna o viață mai grea?

Este inexact că ar fi impus de FMI: sunt clauze negotiate și acceptate de noi, și acestea vizează îndeosebi condiții de eficiență economică și adoptarea unui pachet de măsuri antiinflaționiste, întrucât am constat că totuși că simpla liberalizare a prețurilor cadrul unei economii caracterizate prin existența unor monopoluri în foarte multe domenii, nu este de natură să impiedice acest proces inflaționist, ba dimpotrivă. Deci este absolut necesară adoptarea unui pachet de astfel de măsuri, care vizează între altele și privatizarea și restrucțarea, și o nouă politică financiară, monetară și fiscală, și micșorarea deficitului balanței de plată.

Cum vor înțelege oamenii necesitatea somajului

Vorbîți-mi de oameni, ce vor face oamenii.

Este indiscutabil problema cea mai dificilă cu care ne confruntăm. Dar noi suntem conștienți că numai reforma, tranziția spre economia de piată, în condiții de asigurări unor măsuri de protecție socială autentică, îndeosebi pentru categoriile cele mai dezfavorizate, constituie soluția depășirii crizei economice și sociale, și asta, desigur, însoțită de schimbările de natură politică. De aceea am demarat acest proces de conștientizare a membrilor noștri de sindicat, menit să determine o schimbare esențială a mentalităților, a modului de a concepe lucrurile. Este foarte greu, în primul rînd, să-l faci pe om să accepte ideea somajului, să se obișnuiască cu situația de somer, întrucât la noi acest fenomen nu există, și în afară de consecințele de ordin material care se resimt imediat, acesta trăiește și impresia că este supus oprobriului public, că a devenit inutil, se simte izolat, exclus. Cu toate că unii ne acuză că ne "ținem" numai de greve sau de mitinguri, cea mai mare parte a activității noastre este mai puțin spectaculoasă și de aceea mai puțin mediatisată și mai puțin cunoscută. În esență, un sindicat, în sensul modern al termenului, are trei funcții: o funcție educativă, de conștientizare a membrilor săi cu privire la drepturile pe care le au și mijloacele prin care și le pot apăra sau cu privire la drepturile pe care ar trebui să le aibă și la mijloacele prin care ar urma să le obțină, o funcție de negociere sau de partener de dialog social, și o funcție contestatară, de a lupta pentru schimbarea realităților existente și mai ales pentru punerea lor de acord cu revendicările formulate, mai exact de a lupta pentru cîștigarea drepturilor despre care vorbeam.

Iertați-mă că vă întrerup, dar totuși astă rămîne o teorie, cu care pot fi de acord, numai că oamenii se vor confrunta cu o realitate ingrozitor de aspirații, chiar mai aspira decit cea de acum. Ce vor face aceștia? Si ce veți face dvs.?

Revenind la funcția educativă și la programele educationale, menționez că am demarat foarte multe programe în acest sens și, în trei ani, am constat că schimbare importantă în modul de abordare a lucrărilor și de înțelegere a acestora de către oameni. Dacă în urmă cu trei ani era aproape periculos să vorbești în mijlocul membrilor de sindicat despre somaj, acum lucrurile s-au schimbat substanțial. Oamenii au început să înțeleagă că este o etapă oarecum necesară în procesul de tranziție. Dar pentru a se accepta această fază intermedieră ar trebui intrunite cel puțin cîteva condiții. În primul rînd, să se renunțe la a se pune semnul egalității între restrucțurare și somaj. Restrucrearea nu înseamnă în mod automat somaj și nu înseamnă în primul rînd concediere sau licențiere, ci trebuie să fie ultima măsură la care apelează "patronul" (această noțiune este încă declarată la noi și există o dispută între diverse organe ale statului, organizații și asociații care își arogă calitatea de patron). Apoi, în momentul în care se ajunge la concluzia necesității concedierii, a licențierii unor persoane, aceasta să se realizeze după criterii cît mai serioase și să se pună accentul îndeosebi pe competență. Este un alt lucru pe care l-am obținut și consacrat prin contractele collective de muncă. În nivel național, de ramură și chiar la nivel de unitate. Apoi, nu în ultimul rînd, cea mai importantă condiție este aceea de a-i oferi omului o

este absolut necesară

perspectivă, de a nu-i lua speranța. Se afirmă că nu există o alternativă. Spun "se afirmă" pentru că, în ultima perioadă, Convenția Democratică, Opoziția în general, a oferit o astfel de alternativă și, în opinia noastră, principala alternativă e constituită tocmai aceasta a creării unui guvern de coaliție, pe baza unui pact politic care să constituie osatura unui nou program de guvernare de natură să asigure ieșirea țării din criză.

Pactul social și pactul politic

Dumneavoastră, marilor confederații sindicale, vi s-a solicitat la un moment dat de către președintele Iliescu încheierea unui pact social.

S-a lansat această idee și în timpul campaniei electorale de către dl. președinte, apoi de către partidul de guvernămînt și a fost pusă în discuție de către actualul Executiv. Poziția noastră a fost foarte transpirată în această privință, în sensul că nu am acceptat și nu acceptăm încheierea unui pact social cu acest guvern, intrucât așremtem că în cele 13 luni de guvernare și-a dovedit incapacitatea, incompetența de a soluționa mariile probleme cu care se confruntă țara. Premisa majoră pentru declanșarea negocierilor în vederea încheierii unui asemenea pact, în opinia noastră, e constituită tocmai crearea unui astfel de guvern de coaliție. Asta nu înseamnă să da un cec în alb nouului guvern și că nu ar urma să negociem condițiile concrete ale pactului social în cauză.

Să spunem că s-ar forma acest guvern de coaliție. Dacă vi s-ar propune dvs., liderilor sindicali, posturi în acest guvern, ați accepta? Știu că unii din liderii dvs. au deja posturi în actualul guvern.

Este adevărat că dl. Tudor Florescu, fost secretar confederal, care a făcut parte și din conducerea Sindicatului șoferilor, a fost numit în urmă cu circa două săptămâni în funcția de secretar de stat la Ministerul Transporturilor. De mai multă vreme Sindicatul șoferilor a luat decizia de a sprijini o persoană care să cunoască foarte bine problemele cu care se confruntă în prezent transporturile auto și mai ales să se implice direct în procesul de privatizare a acestui sector. Dar, cel puțin din punctul de vedere al Confederației, momentul numirii nu a fost tocmai fericit pentru noi.

De ce, pentru că dl. Florescu a intrat într-un guvern pe care dvs. îl contestați?

Da, e oarecum un paradox. În ce privește conducerea Confederației, ea a reacționat prompt: imediat am convocat Biroul operativ și apoi Comitetul director, am procedat la suspendarea d-lui Florescu din funcție și o decizie finală va fi luată de către organele superioare ale Confederației. Dar, revenind la întrebarea dvs., în măsura în care s-ar realiza un astfel de guvern de coaliție în adevăratul înțeles al cuvintului, și am în vedere participarea efectivă, reală, și a Opoziției la guvernare, nu numai decorarea acestui guvern cu cițiva reprezentanți din partea unor partide de opozitie, s-ar putea ca unii lideri sindicali să opteze pentru o asemenea soluție, să incerce să lupte "de cearătă parte a baricadei" pentru infăptuirea reformei despre care vorbeam.

De ce partid vă simțiți mai apropiati ca program?

În declarația privind principiile activității Confederației se menționează că CNSLR-Frăția va acționa pe baza principiilor social-democrației, cu respectarea normelor moralei creștine. Prin urmare, aș spune că spectrul acesta este destul de clar delimitat de la centru-stinga, în acceptarea clasică sau occidentală a acestei noțiuni, pînă la centru. În nici un caz nu acceptăm nici un fel de relație și colaborare cu partidele extremiste, naționaliste, șovine, antisemite.

Puteți numi acele partide?

PSM, PRM. Avem chiar o hotărîre a Confederației în acest sens, și acest lucru a fost reiterat chiar și cu ocazia Congresului de fuziune.

Deci mi le-ați spus pe cele pe care le respingeți. Dar cele față de care aveți afinități?

Deocamdată ar fi prematur să vă răspund la întrebare, în sensul de a anunța un singur partid de care ne-am simțit apropiati. Noi am fost mandatați de către Congres să avem contacte cu toate partidele politice importante reprezentate în Parlament, cu excepția celor două menționate; în funcție de concluziile acestor discuții vizînd programele, situația actuală, posibilitățile de ieșire din criză, de colaborare în vederea adoptării diverselor proiecte de acte normative pe care noi le avem în vedere, de amendare a altor legi, să convocăm o Conferință națională a Confederației,

în cadrul căreia să stabilim foarte clar care este orientarea politică a acesteia, în sensul de a identifica din spectrul politic actual care sunt partidele, sau care este partidul politic, ori care este alianța de formă politică de care ne simțim mai apropiati.

Dar dacă vorbeați de social-democrație, nu este vorba de PD (FSN) și de PSDR?

Cele două vor fi desigur avute în vedere, dar nu trebuie să uităm că, la noi, foarte multă lume își reclamă apartenența la social-democrație (sunt cel puțin vreo 18 formațiuni). Apoi, spuneam că, de fapt, în declarația de principii se face referire și la respectarea normelor moralei creștine, deci nu ne limităm exclusiv la social-democrație; spectrul este mai larg și, ca atare, putem avea parteneri și din rîndul altor partide democratice, neexcludându-nici pe cele de orientare creștin-democrată sau de altă natură.

Reforma și alunecarea spre stînga

Oamenii dvs. nu sunt atrași de partidul lui Verdet, de promisiunile "socialiste" pe care ei le fac?

Dacă ne uităm în jur și vedem ce s-a întâmplat în Lituanie sau în Polonia, ori, mai recent, în Rusia, sigur că am putea ajunge la concluzia că numărul nostalgiilor este în continuă creștere – proces explicabil în condițiile accentuării crizei și în care se omite adesea dimensiunea socială a reformei. Tocmai de aceea noi suntem proreformă, sprijinim pînă la capăt procesul de reforme și în plan economic, și social, și politic,

rezultantilor noștri ca simpli observatori, ci de o participare efectivă la adoptarea deciziei. Astfel de organisme bi- sau tripartite există și funcționează de zeci și zeci de ani în diverse țări europene și în America de Nord. Tocmai de aceea am primit cu stupoare răspunsul specialiștilor din Ministerul Muncii care au afirmat că această solicitare a noastră ar însemna o încercare de imixtiune în activitatea Executivului sau de substituire a Executivului de către sindicate. Este cert că dacă nu se vor crea astfel de organisme tripartite, fondurile existente destinate reconversiei și recategorizării profesionale (fie că provin din sumele plătite în acest scop de către populație, fie că din ajutoare, din programe PHARE, nerambursabile, fie din credite obținute de la Banca Mondială) rămîn neutilizate sau, în caz contrar, sunt folosite totalmente necorespunzător și ignorindu-se, aș spune cu nonsens, cerințele pieței forței de muncă.

CNSLR-Frăția sau tandemul dintre un scorpion și un leu

Sunteți o confederație cu conducere bicefală. Spuneți-mi ce relații aveți cu dl. Miron Mitrea, cu atât mai mult cu cîntăreții doamne temperamente diferite?

Potrivit acordului de fuziune și a statutului noii confederații, avem fiecare atribuții bine delimitate. Fiecare încercăm să ne ocupăm de domeniile de care răspundem: eu de cel profesional, de negocieri, de protecția socială, de programe, departamentul juridic, departamentul pentru egalitatea șanselor, relații internaționale, colegul meu de probleme de organizare, de programe educaționale, probleme economico-financiare; în același timp încercăm să punem accentul pe genul proxim și mai puțin pe deficiențele specifice și, indiscutabil, deciziile nu le luăm decit în cadrul fie al Comitetului executiv, fie al Comitetului director, fie al Biroului operativ al Confederației. Cred că cele două temperamente se completează și am reușit adesea, mai ales cu ocazia negocierilor cu Guvernul, cu Patronatul, să ne completăm destul de bine.

Da, am vîzut la televizor: dl. Miron Mitrea impulsiv, iar dvs. iritant prin calmul și tenacitatea cu care expuneți punctele de vedere.

Mă rog, n-aș spune că era numai impulsiv, era și transpirat adesea. În ultima vreme însă mi s-a reproșat că am suferit un proces de radicalizare. Poate că este influență benefică a noii echipe pe care am creat-o în cadrul conducerii Confederației. Eu cred că această echipă, foarte tineră, e formată din persoane bine pregătite, și pe plan profesional și care au acumulat și experiență activității sindicale de aproape patru ani. Ea este pe drumul cel mai bun la ora actuală și sunt convins, apropo de temperamente, că un Scorpion cu un Leu pot realiza un tandem redutabil.

Ce relații aveți cu celelalte sindicate? Mă refer la cele care sprijină Puterea. Ce relație aveți cu Miron Cosma și cu sindicatul lui?

Fuziunea pe care am realizat-o în acest an a delimitat un proces de structurare pe criterii ideologice a mișcării sindicale, structurare absolut necesară dacă ținem seama de fenomenul de atomizare la care am asistat timp de mai bine de trei ani și care nu a fost numai spontan, ci aș spune că a fost bine dirijat de către Putere. După fuziunea noastră, s-a realizat fuziunea dintre Alfa și Confederația Ceres și, în ultimul timp, s-au constituit și acele alianțe, cum este Convenția confederaților nealiniate și, respectiv, alianța condusă de dl. Miron Cosma, alianță care, cred eu, este evident de extremă stîngă și, cum bine spuneați, este un sprijinitor fidel, asiduu și perpetuu al Puterii. Coagularea mișcării sindicale cred că se va realiza pe parcursul anului viitor, mai ales dacă va fi adoptat proiectul de lege privind modificarea Legii sindicatelor, care stabilește anumite criterii de reprezentativitate pentru confederații sindicale care urmează să aibă acces la negocierea contractului colectiv la nivel național, la dezbaterea proiectelor de acte normative și.a.m.d. Cât privește raporturile cu dl. Cosma, am avut, prin anul '90 și la începutul anului '91 vreo două întîlniri două sau trei întîlniri la ședințele privind patrimoniul fostului UGSR. După cum probabil vă amintiți, el a încercat o solidarizare cu acțiunile noastre din această toamnă, însă noi am refuzat acest lucru. Miron Cosma a încercat și stabilirea unor contacte prin intermediul unor consilieri, dar a fost respins, col puțin pentru moment, și amintat pentru anul '94. Divergențele și diferențele de orientare sunt, cred eu, evidente și nu este cazul să insist acum asupra lor.

dar solicităm ca ele să fie însoțite de o protecție socială adevarată, îndeosebi pentru categoriile cele mai deficitare. Apropo de aceasta, noi nu numai că am declarat că susținem reforma, dar am căutat chiar să ne implicăm în procesul de reformă: am solicitat, între altele, participarea reprezentanților noștri în cadrul consiliilor pentru reformă de la nivelul ministerelor și departamentelor și chiar în cadrul Consiliului pentru reformă de la nivel național condus de dl. Coșea. Multă lume, multe publicații au interpretat această revendicare a noastră – care a fost acceptată, e adevărat, de dl. Coșea – ca fiind un soi de implicare a noastră în procesul de guvernare, ceea ce este totalmente fals; noi am cerut ca acești oameni să participe în calitate de observatori, așa cum participă liderii de sindicat la ședințele consiliilor de administrație ale unităților din care fac parte, pentru a cunoaște ce se discută acolo, care sunt deciziile care se iau, pentru a-și expune punctul de vedere și pentru a putea apoi reacționa în cunoștință de cauză și mai ales pentru a ne putea implica în modul cel mai serios în vederea adoptării măsurilor de protecție socială, de reconversie a șomerilor etc. Noi am cerut să se constituie organisme tripartite pentru administrarea fondului de șomaj, pentru gestionarea fondului de asigurări sociale în general, și mai ales pentru administrarea întregului program de recalificare, de reconversie a forței de muncă, atât la nivel central cât și la nivel județean. De data aceasta nu mai este vorba de participarea repre-

H.-R. PATAPIEVICI

Imaginea identității

Vindecarea Regelui Pescar

În 1938, Mircea Eliade își încheia unul din cele mai frumoase articole pe care le-a scris ("Un amânat din Parsifal") cu următoarele cuvinte: "Îmi place să cred, cum lasă a se înțelege Parsifal, că am deveni deodată, peste noapte, sterpi și bolnavi – ca întreaga viață din castelul Regelui Pescar – dacă n-ar exista, în fiecare țară, în fiecare moment istoric, anumiți oameni dirji și luminati, cari să-și pună întrebarea justă...". E poate nimerit să reamintesc aici că întrebarea prin care Parsifal îl salveză pe Regele Pescar de ravagile senescenței lui pe sine de rătăcire prostici (cel puțin în varianta lui Chrétien de Troyes) este una care angajaază nevoie noastră urgentă, dar adesea ignorată, de a cunoaște adevărul și, deci, căile mintuirii. Interpretat liber, cuvintele lui Eliade vor să spună că fiecare epocă se recunoaște într-o imagine-simbol, cu valoare de arhetip, și că, potrivit legendei lui Parsifal, insuși actul recunoașterii este capabil să regenereze inerția și letargiile care ne secătuesc norocul. Să mai remarcăm faptul că justitia întrebării puse de Parsifal este urmarea imediată a adresei ei: ea este justă pentru că restituie o identitate prin dezvaluirea a ceea ce face efectivă realitatea. Ea nu este pregarită de vreo speculație privitoare la originile secătuirii, ci se multumește să reamintească faptul pe care toți, în principiu, îl știu, și anume că fiecare posedă în chip propriu destinul aceluia adevăr capabil să îl facă efectivă ontologia. Altfel spus, este adevăr ceea ce ne poate salva, iar mintuirea constă în identificarea cu izvorul originii noastre.

Această schemă soterologică este mult mai des întâlnită în viața cotidiană decât se crede deobicei. Tiparul după care ne croim opțiunile politice este perfect aproimat de acest model. Există astfel o imagine-arhetip a identității noastre colective și mai există, firește, o indicație asupra mecanismelor capabile să facă efectivă realitatea vieții de comunitate. Ceea ce numim adevăr, în politică, este febrila noastră identificare cu imaginea-arhetip prin care sperăm să facem efectivă realitatea. Fiind vorba de niște instigări mesianice, nu este de mirare că adevărurile politice ne pot imbrinca în exaltare. Este motivul pentru care identificarea cu imaginea-arhetip ne transformă pe aproape toți în niște energumeni belferind peste izvoarele iluminării.

Imaginea-arhetip

Am făcut această introducere pentru a sugera dificultățile certitudinii. Certitudinea nu este un adevăr care și-a uitat echivocurile (caz în care e doar o convingere), ci acul prin care ne lipim de izvoarele identității noastre. Această adeziune este irațională, după cum dincolo de opțiunea rațională se află și imaginea-arhetip. Certitudinea ne poartă la izvorul deciziilor noastre instinctive. Acum, dacă deciziile sunt inchisibile rațional, calea cea mai sigură de a păstra totuși discursul rațional constă în a descrie și compara imaginile-arhetip. Deși indiscutabil, caracterul lor abrupt nu le poate sustrage contemplării. În plus, legătura lor intimă cu ceea ce ne reprezentăm că este identitatea noastră profundă conferă imaginii-arhetip o altitudine, ca să zic așa, abisală.

Conjectura mea este următoarea: unitatea de reacție a unei colectivități este consecința impărtășirii din aceeași imagine-arhetip. Ce spun sună mai degrabă banal: în măsura în care ne reprezentăm identitatea sub chipul unei imagini standard, pare evident că reacțiile a ceea ce suntem de fapt decurg în mod direct din opinia pe care o avem despre ce ne imaginăm că suntem. Or, aceasta este imaginea-arhetip. Chiar dacă rătăcim în pură iluzie, ceea ce ne înșeală este mai important decât adevărul, deoarece substanța faptelor noastre, cum afirmă jubilativ Nietzsche (Gaya Scienza I, 44), nu este dată de mobilurile adevărate, ci de cele în care ne-am cheltuit credință și care nu au nevoie să nu fie false, pentru a fi efective. Firește, am putea spune că reacționăm similar pentru că ne recunoaștem în aceeași lucruri. Ar fi însă mai aproape de adevăr să susținem că ne recunoaștem în aceeași lucruri pentru că aderăm la aceeași imagine-arhetip. Să admitem, deci, că temeiul unității de reacție, care în fond dă stilul comun, este imaginea-arhetip. Decurge imediat de aici faptul că orice decizie instinctivă angajează subteranele modului în care ne-am alcătuit identitatea.

Paradoxul conșient/inconșient

Este momentul să discutăm un paradox. S-a intelese, cred, că imaginea-arhetip nu este identitatea ontologică: este, scurt spus, ceea ce credem noi despre ce ne imaginăm că este identitatea noastră ontologică. Ca de obicei, conșientă joacă și aici un rol amfibolic: dacă imaginea-arhetip ar fi perfect conșientă, atunci, probabil, și-ar eruza în foarte scurt timp puterea irațională de persuasione; dacă însă ar fi complet inconșientă, atunci imaginea-arhetip nu ar mai putea fi rodul unei identificări personale. Or, după opinia mea, identitatea nimănui nu este roabă fatalități genetice. Cu excepția imbecilității organice, împotriva căreia nu se poate face nimic, tot ceea ce trebuie să aparține remediablei. Căci orice acces de prostie care nu e datorat vreunei leziuni este pur funcțional și, deci, curabil. Astfel că identitatea personală este consecință mai degrabă conșient-inconșientă a unei identificări care se petrece cotidian și nu are "mistic" în ea decât puterea de contaminare. Ceea ce doresc să implică prin această discriminare este faptul că imaginea-arhetip devine colectivă pentru că este mai întâi vizibilă. Ea este colectivă NU în urma vreunei inseparabilități ontologice a indivizilor, ci ca o consecință a recunoașterii indivizilor într-un model dat, recunoaștere care trebuie să fie deopotrivă cotidiană (de vreme ce continuturile care cad cel mai lesne în inconșient sunt cele cotidiene) și secretă (intrucât cel care aderă la ceea ce crede a fi un soi de confrerie ocultă menită să facă efective tendințele latente ale realității o face conșient).

Funcțiile imaginii-arhetip

O definiție asiatică a bolii afirmează că boala este răscoala organismului împotriva rădăcinilor sale. Nu scăpă cred nimănui faptul că, astfel definită, boala este pur și simplu acul imbecil prin excelență. Eu îmi cred că toate anomalii vieții pot fi descrise în termeni de prostie, care e un fenomen universal. Este imediat faptul că, pentru orice om, luarea în răspăr a imaginii-arhetip în care conșient-inconșient crede reprezentă începutul nevrozei. Dar cum pot fi luate izvoarele în răspăr? Dacă ne referim la modalitatea conșientă prin care aderăm la imaginea identității, aceasta se întâmplă prin devalorizarea exteroioră și încrederii în capacitatea imaginii-arhetip de a răspunde dublei sale funcții de identitate și salvare: inconșient, prin erodarea virtuților "magice" cu ajutorul cărora imaginea-arhetip clarifică lumea: imediate, intui-

ție, confort, comprehensie etc. Căile prin care imaginile identității se degradează sunt deopotrivă și funcțiile esențiale pe care le îndeplinește imaginea-arhetip "sănătoasă": încredere în instanțele supreme și capacitate de clarificare a lumii. Să mă explic. Motivul pentru care sensul lumii, care nu e garantat de om, depinde de identitatea recunoscută a subiectului este simplu: numai cine se află pe propria sa identitate și capabil să privească lumea atât cu detășare (adică fiind suveran) cât și cu înțelegere (adică îndrîndu-se de faptura ei). Aequanimitas este o simplă soluție de continuitate pentru cei care trăiesc aberațiile răspărului față de origini. Moral vorbind, este motivul pentru care popa nu e obiect de filosofie, căci ea rămine, acolo unde mai există decentă, o periferie a creației. Pe de altă parte, clarificarea lumii nu poate porni din acea stare de alteritate a confuziei care este lipsa de identitate. "Cind rădăcinile sunt în confuzie, nimic nu mai poate fi bine condus" (Confucius, Ta Hsio 7). Prin urmare, identitatea personală este cu adevărat identitate numai dacă exercitarea ei permite clarificarea lumii și dobândirea încrederei în bunul ei mers. Căci, atunci cind există o identitate individuală care se recunoaște în identitatea colectivă, mersul lumii este garantat de instanțele care fac lumea posibilă. Nu doar că Dumnezeu garantează lumea, dar colectivitatea garantează individul. Dimpotrivă, atunci cind individul este exclus (voluntar sau silit) din identitatea colectivă faptul este mult mai grav decât pare:

pe lingă carentă insondabilă a instanțelor supreme, ravagile immediate constă în dezagregarea colectivității în populații divergente, fără ca acest lucru să fie nemijlocit vizibil. Reamintesc că lipsa de vizibilitate a imaginii-arhetip antrenează retragerea nesimțită a caracterului colectiv al acesteia. Ea e unanimă atât timp cît se vede; cind devine neclară, comunitatea deja s-a fisurat; iar cind a încetat să se mai vadă, poporul s-a scindat în populații separate prin adeziunea artăgoasă la imaginii-arhetip adverse.

Revenind la începuturile acestui articol, insist asupra faptului că certitudinea nu este o noțiune elaborată de inteligență, deși rolul ei în funcționarea inteligenței este capital: inteligența țese între certitudini, ducând aversul unora acolo unde reversul altora este deja urzit. Pentru noi important este faptul că apodicticul rezultă din consumămintul la o identitate și nu invers. Aproape totul decurge, în viața noastră, din această opțiune prealabilă: certitudini, incredere, claritate, sens, solidaritate etc., sint toate recessive în raport cu stabilitatea identității. Astfel, fundalul vieții noastre politice este construit din urzeala pe care ne-o punem la dispoziție imaginea-arhetip, iar limitele fanteziei țesăturii sunt constitutive supravegheate de ambitul ei. Putem acum trage concluziile.

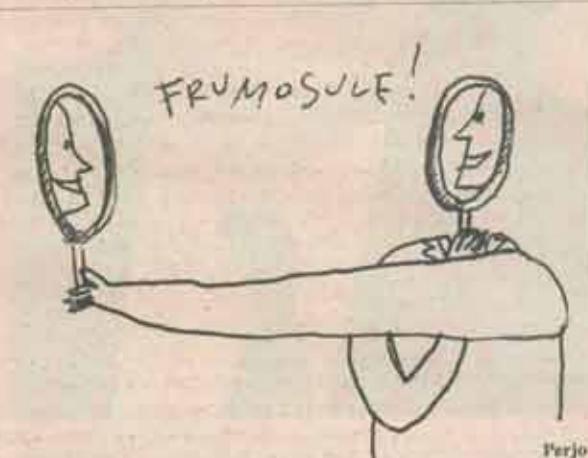
Sănătatea și boala

Sănătatea unui popor ține de proliferarea continuă și uniformă a imaginii sale arhetip. Cât timp ea este un obiect vizibil al recunoașterii colective, prezenta ei fundează comunitatea iar funcțiile ei se pot exercita fără defectiuni sau regresii. Un popor unitar nu se judecă după unitatea de nezdruncinat a spermatozoizilor neamului, ci după integritatea și răspindirea acutului prin care identitatea individuală se recunoaște într-o imagine-arhetip unică. Acest act este interiorizat printr-un dublet reactiv indisociabil, conșient/inconșient. Dacă privim latura de alegere conșientă, trebuie imediat să precizăm că imaginea-arhetip nu este licitată la o bursă de valori și că mijloacele eficiențăi ei nu sunt deloc raționale, ci beneficiază de întreg concursul unei contagiuni "mistică". Dacă în schimb privim latura inconșientă, trebuie în același timp să înțelegem că arena acțiunii imaginii-arhetip este dată de cotidianul cel mai banal, în sensul că orizontul alcăturirii ei e populat de cele mai la indemână obiecte ale vieții noastre zilnice. Dacă e să precizăm mai adinc dubletul reactiv conșient/inconșient, putem adăuga că o altă față a lui este dubletul operativ constitutiv/regulativ. Altfel spus, imaginea-arhetip este un obiect "vizibil" al lumii în care subiectul își regăsește (recunoaște) identitatea, cit și un principiu activ al ei.

Un popor dă semne de boală atunci cind cel puțin una din funcțiile imaginii-arhetip se gripează: fie cind aceasta își pierde darul natural de a inspira incredere celor care își caută identitatea, fie cind capacitatea ei de a clarifica în mod spontan dificultățile lumii diminuează în chip semnificativ. În primul caz comunitatea se fracturează (la început prin fisuri imperceptibile), în al doilea caz cheagul lumii se înmoie prin decădere lui Dumnezeu din veracitatea sa de garant al întregii alcătuiri.

În fine, un popor este cu adevărat bolnav atunci cind, la suprafață, unitatea de reacție este pierdută, iar în adincătră este drama multiplicării interne a unor imagini-arhetip irreductibile. În acest caz poporul se rupe în mai multe populații distincte, care își regăsesc identitatea prin recuzarea celorlalte imaginii-arhetip învecinate. Cu alte cuvinte, starea de boală este una în care oglinda unității este spartă: "esența" care înainte permisea ușurință recunoașterii facetează să mai fie vizibilă; lipsa ei atrage proliferarea minciunii, apoi a înșelăciunii istete; în toate cuvintul ajunge să dezbină, oamenii tranșează diferențele prin incăierări, conflictele nu se mai pot rezorbă fără ură iar nebunile se aglomerează neistovit, formind un altă lăpușnic și dezgustător, în care pululează conducători ignari și fățurnici, chemați să unească fațiunile numai pentru a accentua dezbinarea întregului. Sunt două ieșiri posibile: dacă ne abandonăm laturii inconșiente, dăm glas evidenței cotidiene, în care lucrează persuașarea imaginilor-arhetip periferice; dacă îmbrățișăm latura critică-distanță, atunci e inevitabilă adoptarea secretului mesianic ca un coagulant al unei imaginii-arhetip deopotrivă minoritar-utopică și militantă. Dar dificultatea chestiunii este enormă: întreagă, ea poate fi găsită, în toată nerezolvarea ei, la Vishnu Purāna IV, 24.

Această mică teorie este, fără îndoială, un joc. Însă citorul care, ca și mine, cunoaște neliniștile îngrijorării, fiind somat oriunde azi, în viața de zi cu zi, de prezența unui degindit încontornabil, a cărui va înțelege, cu un zîmbet, atât sensul cit și seriozitatea acestui joc.

tie, confort, comprensiune etc. Căile prin care imaginile identității se degradează sunt deopotrivă și funcțiile esențiale pe care le îndeplinește imaginea-arhetip "sănătoasă": încredere în instanțele supreme și capacitate de clarificare a lumii. Să mă explic. Motivul pentru care sensul lumii, care nu e garantat de om, depinde de identitatea recunoscută a subiectului este simplu: numai cine se află pe propria sa identitate și capabil să privească lumea atât cu detășare (adică fiind suveran) cât și cu înțelegere (adică îndrîndu-se de faptura ei). Aequanimitas este o simplă soluție de continuitate pentru cei care trăiesc aberațiile răspărului față de origini. Moral vorbind, este motivul pentru care popa nu e obiect de filosofie, căci ea rămine, acolo unde mai există decentă, o periferie a creației. Pe de altă parte, clarificarea lumii nu poate porni din acea stare de alteritate a confuziei care este lipsa de identitate. "Cind rădăcinile sunt în confuzie, nimic nu mai poate fi bine condus" (Confucius, Ta Hsio 7). Prin urmare, identitatea personală este cu adevărat identitate numai dacă exercitarea ei permite clarificarea lumii și dobândirea încrederei în bunul ei mers. Căci, atunci cind există o identitate individuală care se recunoaște în identitatea colectivă, mersul lumii este garantat de instanțele care fac lumea posibilă. Nu doar că Dumnezeu garantează lumea, dar colectivitatea garantează individul. Dimpotrivă, atunci cind individul este exclus (voluntar sau silit) din identitatea colectivă faptul este mult mai grav decât pare:

ION VIANU

Civilizația majorității

• țara cu repulsia cea mai violentă pentru comunism, individualistă prin excelentă, România a fost, după 1944, o țară pedepsită • cei care cred că nu sunt comuniști, sunt totuși profund intoxicați de sistem • esența ideologiei totalitare comuniste constă în colectivism • deși comunismul s-a prăbușit ca sistem, convingerea că binele social este numai binele majoritatii a rămas • minoritățile, de orice fel, pot fi admise drept categorii sociale de mină a două • civilizația occidentală are o ideologie total diferită • apartenența la o minoritate trebuie compensată de acordarea unor privilegii, fie și minime • toleranța – condiție esențială pentru integrarea în civilizația țărilor europene •

Mă găseam, acum cîțiva ani, după Revoluție, pe o stradă centrală din București. În fața mea venea o femeie prost imbrăcată, cu o apărătoare bolnavicioasă, care linea de mină un copil de vreo zece ani și cerea de pomăna. Trecu un bărbat, un om în puterea virstei, care spuse: "Ceresci, mama ta de tigancă! La muncă să te duci!".

Nimeni nu părăsia în seamă incidentul. Ne pierduseam cu toții prin multimea care își vedea de trebură.

M-am gîndit de multe ori la această întimplare și, totdeauna, mi s-a părut pilduitoare pentru starea de spirit din România de azi. Am regăsit-o în rușinea de a avea în mijlocul orașelor handicapăti fizici sau mintali. Un responsabil spunea, de pildă, despre așezarea, după părerea lui prea centrală, a unui cămin de bolnavi cronici: "Așa trebuie să trăim undeva departe, la mahala, să nu-i mai vadă nimeni!".

Ceea ce este obștesc tuturor acestor imprejurări, și mulțor alțora, este **exceptionala duritate** a simțirii și a gîndirii. Sentimentul miclei este confundat cu acela al slăbiciunii: a te indușoa în fața unui om sărac sau bolnav și un sens de inferioritate, poate să indice chiar o lipsă de caracter. Si mai este și dovada unei incapacități de a vedea cauza adină că răului, dacă această femeie este săracă și pentru că e tigancă – și tiganii sunt leneși; dacă cutare e bolnav și pentru că a făcut cine și te ce netrebnicii; omul **intolerant** știe în-

deobște tot. Si, mai ales, e în măsură să judece pe oricine.

Si cine nu e azi intolerant în România? Recentă discuție publică despre abolirea articolului 200 din Codul penal moștenit de la regimul comunist – ce pedepsesc homosexualitatea – a arătat că linia de separație între cei care admit diferența și cei ce o condamnă nu coincide cu o anumită apartenență de partid: eu trece de-a curmezișul frontierelor politice și foarte puțini sunt cei (meritul lor e că au atât mai mare) care au avut o conștiință democratică îndeajuns de fermă pentru a sustine că diferența sexuală nu trebuie să fie considerată de natură delictuală. Cum se explică faptul că produce o atât de slabă impresie argumentul următor: prin menținerea sus-numitului articol, România va răvine, alături de Rusia, singura țară integral situată pe continentul nostru care va pedepsi variantele comportamentului sexual? Impresia care își face loc este aceea a unei indiferente destul de mari față de poziția noastră juridică și morală în comparație cu alte țări, ca și cum am asuma că resemnare o "originalitate" de valori și de principii care ne singularizează și mai mult în contextul actual.

Am mai scris-o și altă dată: România a fost, după 1944, o țară pedepsită. Țara care avea repulsia cea mai violentă pentru comunism, țara individualistă prin excelentă, unde ideologia colectivistă părea că nu are nici un fel de sansă, trebuia să primească, de la Stalin, o lecție exemplară – și în același timp să fie supusă unui program de "educație comunista" fără greș. "Ideologia clasei muncitoare" a fost deci aplicată cu o strănicie mai mare decât în alte țări incapătă pe milioane Moscovei. Cadrele comuniste autohtone s-au dovedit cu acest prilej de o servilitate pe măsura exigentelor noilor stăpini. Si au prilejul să fie mulțumite azi, cind, în principiu cel puțin, regimul sinistru pe care l-au propovăduit a dispărut. S-a instalat ceva care are, se pare, un carac-

ter indelebil și macină nu numai conștiințele, ci și, în bună parte, inconștiul membrilor acestei națiuni. Cei care cred că nu sunt comuniști sunt totuși profunză intoxicați de sistem.

• Care este esența ideologiei totalitare comuniste? O formă conurată a colectivismului. Ea constă în aceea că programul social trebuie să fie binefăcător numai pentru majoritate. Această exigență este temeiul cel mai clar pentru distrugerea categoriilor sociale care, într-un fel sau altul, ieș din cadrele majoritare (sunt exceptați, bineîntele, dirigitorii, șefii de rînd și de turmă). Firește, argumentul are o valoare propagandistică și demagogică de nedezmințit și nu poate să fie cu ușurință contrazis. El pune pecetea lui și pe societatea postcomunistă printre-un efect pervers de care, probabil, nici creatorii sistemului nu vor fi foarte conștienți.

Nimeni nu poate să nege că, pentru milioane de oameni, comunismul a reprezentat, în ciuda caracterului lui crud și singeros, o speranță. Că ea fost dezmințită de fapte, că s-a asociat în modul cel mai imediat cu abuzul de forță cel mai flagrant și cu violarea demnității omenești elementare constituie o tragedie pe care perspectiva timpului o va judeca cu mai multă luciditate decât o putem face noi azi. Comunismul s-a prăbușit ca sistem, dar, aşa cum o indică multe semne (nu numai revenirea partidelor comuniste în consultările electorale recente în multe locuri din Europa), ceva rămîne în mintile oamenilor din experiența comunismului: ideea că nu totul este de aruncat. Si mi se pare că acest ceva, pe care nu l-ar putea defini nici cei ce-l trăiesc – și care atinge chiar și pe cei care se leaptă cu toată strănică de influența comunismului astupă gîndirii și simțirii lor –, este tocmai convinsarea că **binele social este numai binele majorității**. De unde rezultă că minoritățile, de orice fel ar fi ele: naționale, culturale, sexuale etc. pot fi în cel mai bun caz admise drept categorii sociale de mină a două și că ele se găsesc în obligația de a manifesta o extremă modestie, de a se mulțumi cu faptul că sunt tolerate în cuprinsul corpului social, de a nu ridică pretenții prea mari în afirmarea identității lor. Face parte dintr-un mod de gîndire curent, răspîndit chiar și printre cei care se consideră apărători ai democrației, tipul de gîndire următor: "Dacă în România nici măcar românii nu au azi de mincare, atunci ce drept mai au să se plingă tigani?".

Civilizația occidentală, căreia România crede sau doar să i se alăture de patru ani încoace, are o ideologie total diferită. Apartenența la o minoritate fiind oricum un handicap obiectiv, se cere corectată de acordarea unor privilegii, fie ele și minime, simbolice pentru a reduce acest handicap. Există un fel de suprareprezentare a minorităților în instituțiile democratilor euro-americană. Preponderența celor mai numerosi se echilibrează printre un usor avans în drepturile celor mai puțini. Exemplul care este adesea citat e acela al Finlandei, unde suedeza – vorbită de numai 7% din populație – este limbă oficială, alături de finlandeză majoritară, și obligatorie în invățămînt.

Care este originea acestui tip de tratament al minorităților? Fără indoială că răspunzător este izvorul creștin al lumii europene. Cel ce a spus: "Dacă imbrătașați numai pe frații voștri, ce faceți mai mult?" (Matei 5.47) a stabilit necesitatea morală a depășirii mentalității tribale și a pus bazele unei filosofii practice a deschiderii. A fost un proces istoric îndelungat, cu reveniri și recăderi, care nu e încheiat nici azi și nu poate fi considerat definitiv, pentru că omul e o ființă agresivă și aceleși pulsuni revin la nesfîrșit. Dar principiul cel puțin este acceptat și devine parte constitutivă a Cartei politice a Europei de azi. El îngăduie ca în relația dintre oameni să existe mai puțină violență, să predomine dorința de înțelegere, spiritul de justiție și de negociere, care, în ultimă instanță, își reversă binefacerile asupra tuturor celor în cauză, fie că fac parte dintră majoritari sau minoritari. Un lucru este important, dacă vrem ca acest spirit să precumpănească: nimeni nu trebuie să aștepte că celălalt să facă primul pas și nimeni nu trebuie să credă că adoptarea unei poziții extremiste poate aduce soluția, cu alte cuvinte nu prin război se poate dobîndi pacea.

În România de azi (înălță trăsătura de unire ce ne leagă de trecutul comunist, care a exacerbat pînă la maximum capacitatea omului de a urî) sunt cu mult prea prezente nu numai neîncrederea și dușmânia față de aproapele nostru diferit (dar doi indivizi nu pot fi niciodată identici și ură, prin urmare, se va propaga din aproape în aproape), ci și convinsarea că numai prin agresivitate ajungi să-ți dobîndești sau să-ți menții drepturile. Această mentalitate ne îndepărtează de cei care ar trebui să fie aliații noștri naturali, țările europene, și ne apropie mai mult de popoarele cu care ne învecinăm la Răsărit, de Asia. Se va găsi oare vocea destul de puternică, de autoritară pentru a spune tuturor celor care locuiesc pe acest pămînt că toleranța nu este un amănunt, ci o piatră de incercare în participarea noastră la o civilizație pe care o dorim și o revendicăm? Nîmic nu este mai puțin sigur, dar se cuvine totuși să nădăjduijm.

FUNDATIA SOROS

anunță deschiderea

CENTRULUI DE INFORMARE ȘI ÎNDRUMARE

(INFORMATION AND ADVISING CENTRE)

la sediul său din Cluj-Napoca, Str. Mărului nr. 5,

începînd cu data de 10 ianuarie 1994.

Centrul oferă celor interesati:

- informații despre sistemele și instituțiile de învățămînt superior din străinătate
- informații despre sistemele de teste de tip TOEFL, GRE, etc.
- îndrumări pentru cei care doresc să studieze în străinătate
- îndrumări pentru întocmirea actelor necesare acestor studii

Programul de funcționare al Centrului:

Luni: 10-12; 15-17

Miercuri: 15-17

Joi: 10-12

Coordonator Program:

Lucinie Bal

PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

Helsinki Citizens' Assembly împreună cu Fundația Soros pentru o Societate Deschisă au inițiat în acest an un concurs național de eseuri intitulat "Europa noastră". Juriul, alcătuit din Mariana Celac, Magda Cărneci, Catrinel Pleșu, Radu Filipescu și Sorin Vieru, a acordat următoarele premii:

Premiul I – Raluca Ghinea, clasa a XII-a B, Informatică, Liceul "Mircea cel Bătrân", Constanța (a constat în suportarea cheltuielilor de deplasare la Ankara în vederea participării la cea de-a treia adunare generală a organizației Helsinki Citizens' Assembly).

Premiul II – Andreea Culcea, clasa a XI-a F, Real, Liceul "Andrei Șaguna", Brașov (a constat în cărți în valoare de 50.000 lei).

Premiul III – Stefan G. Badea, clasa a XII-a E, Real, Liceul "Andrei Șaguna", Brașov (a constat în cărți în valoare de 30.000 lei).

Mențiuni: Ileana Vetrici, clasa a XI-a A, Real; Alina Mihaela Marcu, clasa a XII-a G – amândouă de la Liceul "Andrei Șaguna", Brașov (a constat în cărți în valoare de cîte 10.000 lei).

Premiile I și II precum și cele două mențiuni ale concursului național au fost sponsorizate de FSLI "Petrom".

In faza internațională a concursului "Europa noastră", conform regulamentului, eseurile premiate pe plan național au fost traduse în limba engleză și trimise la Praga. Juriul Internațional format din Zoran Mutic (Slovenia), Michael Simmons (SUA) și Joshua Kalder (Marea Britanie) a acordat premiul I Ralucăi Ghinea – România și premiul II pentru Vojta Kohoutek – Cehia.

RALUCA GHINEA

Ultimul dialog închipuit al lui Platon *Europa noastră*

"Non multa sed multum, non nova sed nove"

– Noi, oamenii, avem urul obicei de a generaliza cind e vorba de semenii noștri. Și astă o fac în egală măsură și un ignorant și un, să-i spunem, erudit. Dacă un negustor te însăși astă nu înseamnă că toți negustorii sunt hoți. Evident, adevărul absolut nu există, însă defectul nostru fundamental, al europenilor, este că vrem să-l afliam.

– Că bine zici, ziaristule, avem și noi o ocupatie!

– Să te ferești de generalizări inteleger, dar cum reușești voi europenii să fiți aceiași și totuși alții, în același timp? Vă vorbește un bătrân lup de mare care a văzut și a auzit multe, dar atât de paradoxali cum vă dovediți voi, europeni, nu am aflat nici unde altă seminție pe Pămînt.

– Nici nu era prea greu, călătorule. Prea grabiți să treceți prin viață impovăratii de grijile noastre cotidiene, atât de lipsiți de afectivitate, ca și cum ni s-ar fi atrofiat capacitatea de a iubi, avem totuși timp pentru adevărul absolut. Paradoxal, nu?

– A face artă înseamnă a iubi și dacă e vorba de artă europeană, ea s-a născut sub semnul divinului, semn de dragoste. Trebuie să te contrazic, filozofule, iar argumentele mele sunt redutabile. Templele și statuile grecești sau romane, bisericile gotice și cele bizantine sunt artă și dragoste. Operele lui Sofocle, Homer, Eschil și Fideas sunt artă și dragoste. Leonardo da Vinci, Michelangelo, Erasmus din Rotterdam, Dante, Shakespeare, Cervantes – uomo universale – sau încrederea în capacitatea intelectuală a omului sunt artă și dragoste. Rembrandt, Goya, Renoir, Rodin, Aman, Degas, Van Gogh, Picasso, Brâncuși sau triumful colorii și al formei – sunt artă și dragoste. Stradivarius, Bach, Mozart, Beethoven, Wagner, Verdi, Ceaikovski sau triumful muzicii – sunt artă și dragoste. Rousseau, Molière, Goethe, Hugo, Dickens, Balzac, Pușkin, Tolstoi, Eminescu, Ibsen, Zola, Cehov, Ionesco, Camus, Eliade sau limbajul comun al literaturii – sunt artă și dragoste. Nu pot să ignore acest apogeu al dragostei prin artă, căci aceasta este adevărata față a Europei, ei sunt Europa noastră.

– Vorbești de divin într-o civilizație care a pierdut contactul cu sacruul de prea devreme, orindu-și evoluția într-o ordine profană, cognitivă, trecind totul prin prisma rațiunii. Voi, artiști, ginditi niciodată profund și sintezi patetică. Dragoste și artă... Cu o mină pictam icoane și citeam

sus și tare "Declarația Drepturilor Omului" iar cu cealaltă minuim armă ucigașă, originală filozofie a dragostei. Cu adevărat paradoxali noi, europeni.

– De ce atât de radical, prietene? Timpul discerne adevărata valori și dacă paginile de aur ale artei sunt prea puțin, atunci carteia istoriei europene îți dă destule motive să crezi că suntem o civilizație de invingători. Pericle și Alexandru Macedon, Cezar și Constantin cel Mare, Wilhelm Cuceritorul și Carol cel Mare, familia De Medici, Iancu de Hunedoara, Ludovic al XIV-lea, Regele Soare, Robespierre, Garibaldi, apărătorii ai dreptății și mentorii ai culturii, glorioasa față a Europei – ei sunt Europa noastră.

– Nu fi ipocrit, istoricule. Decadentă glorie și minciunoasă, răboie, tiranii, lanțuri și aripi frante, iată, tot istorie este. Stăm pe "un butoi de pulbere", glorioasă metamorfoză pentru bătrînul continent. În spatele cortinelor luptă perfidă pentru putere își arată colții galbeni și flăminzi, iar în prima linie amăgiți și amăgați mereu, nenorociișii soartei, acer mulți, negloriosi, au suferința și sentimentul mutuului ca unică și tragică dovadă a apartenenței la această paradoxală civilizație.

– N-am de gînd să mă las molipsit de pessimismul tau, filozofule. Dacă ar fi să te cred pe cuvînt, ar trebui ca în spectacolul lumii să aparăi ca niște învinși, dar nu-i aşa. Timpul a avut grija să închidă râurile deschise de istorie. Am bătut Europa în lung și-n lat și peste tot am aflat oameni calzi și optimiști. Viața nu este ușoară pentru nimeni, dar oamenii pe care i-am cunoscut aveau puțerea să o înfrunte. În orice colț al bătrînului continent am fost, n-am putut să nu redescopăr marca inconfundabilă a civilizației voastre. În Spania, pe tărîmul luxuriant, am văzut flamenco dansat de femei creole, cu ochi negri și flori roșii în păr, la fel de roșii ca singele taurilor în corrida. În Franță mi-am închipuit cocoșul galez cîntind în virful Turnului Eiffel, am urcat înăuntru în virful masivului Mont Blanc și apoi am coborât pe plajele aurii ale Coastei de Azur, am văzut Louvre și Versailles. Insulele Britanice învăluite în ceată mi se înfățișau aristocrate, cu locutorii lor, bători de ceai: irlandezii aprigi, scotienii prevăzători și englezii mindri, reci și calmi, dincolo de Canalul Mincii. În Germania am admirat rigorea și măiestria îscusărilor meșteri, amatorii de bere și crenură. În Olanda, tărîmul unde omul a invins în luptă cu apele, am văzut morile de vînt și cele mai frumoase lalele. Pe tărîurile scandinave, unde, pînă în fiorduri, săliștuișesc vechi cîntece medievale, i-am cunoscut pe nepoții vikingilor, vestiți navigatori ai anticitatii. Pescari îscusiti, oameni bloni și cu ochii albastri ca apele adinchi și reci ale Nordului, au sufletul cald. Am trecut prin Elveția, tară a belșugului și a păcii, și prin Finlanda cu șiraguri de nenumărate lacuri. Pe negustorii polonezi nu mi-a fost greu să-i întîlnesc în tot drumul de la Marea Baltică pînă la Marea Neagră, fluierindu-și mazururile. Cetatea românească a Carpaților m-a întîmpinat cu haina albă a livezilor în primăvară, cu pînă și sare pe stergarul brodat, cu codane înii înflorâti, prinse-n horă. În Rusia, asemenei lui Napoleon, pașnic însă, am ajuns iarna. Pămînturile acoperite de zăpezi aflate le-am străbătut în troici cu zurgălăi, pînă la liziera pădurilor neînsorite și bogate în vinat, apoi am băut ceai din samovare de argint alături de oamenii domoli la vorbă și roșii în obrajii. Briza dulce a Mediteranei m-a atenționat că mă apropiam de Grecia cea coboritoare din zeii Olimpului, iar tărîurile înalte și albe străjuite de măslini verzi s-au ridicat din apele albastre, după ce părăsise leagănul civilizației elene, maiestuoasa insula Creta. Si urmându-mi drumul spre Soare-Apune am ajuns în Italia, care înaintă în mare, cu tărîuri înalte și stincoase, și deschidea largi

golfuri albastre. Iată, romani înceau dreptate, toate drumurile duc la Cetatea Eternă, dar pentru mine nu se opresc aici. Ați fost dăruiți cu pămînturi minunate și civilizația voastră veche de peste cinci mil de ani e veșnică înăuntru, mereu alta și totuși aceeași, care mă atrage mereu, facindu-mi imposibil un popas mai lung. Aceasta este adevărata Europa.

– O altă grădină a Edenului, din care mai devreme sau mai tîrziu vom fi izgoniti, astă nu pentru că vor veni altii mai puternici peste noi, ci pentru că pînă la urmă orgolul ne va ucide. Cind nu am putut pătrunde misterul civilizației orientale tradiționale, profund sacrificate, ne-am consolat: suntem niște barbari demni de mișă, suntem niște savanți luminosi, niște erudiți, niște rationaliști pozitivisti prin esențială. Si atunci de mîne permanentul sentiment al insuficienței chiar în cel mai înalt nivel de specializare...

– Te contrazic, filozofule, triumful științei este o realitate. Neobosită căutători, am sfidat timpul cu descoperiri și inventii care ne-au facut viața mai ușoară. Arhimede, Aristotele, Galilei, Copernic, Magellan, Newton, Darwin, Mendeleev, Faraday, Edison, Mendel, Pasteur, Nobel, Curie, Coanda sau Einstein sunt numai cîteva exemple, cele mai edificatoare din galeria celor mai iluștri savanți ai Europei. Caci astă este adevărata față a Europei, un vast laborator al științei, ei sunt Europa noastră.

– Tot știință se numesc și ultima bombă atomică și cel mai performant prototip de armă intelligentă? Truși și suntem niște barbăi demni de mișă, suntem niște savanți luminosi, niște erudiți, niște rationaliști pozitivisti prin esențială. Tot știință se numesc și ultima bombă atomică și cel mai performant prototip de armă inteligentă? Truși și suntem niște barbăi demni de mișă, suntem niște savanți luminosi, niște erudiți, niște rationaliști pozitivisti prin esențială. Cind suntem oameni spun dragoste, pentru că este unica noastră sansă de a ne păstra intactă individualitatea și demnitatea, dînd prin astă singura și cea mai adevărată coordonată a căminului nostru comun, bătrînul continent – Umanitatea.

Jack C. Piano Robert E. Riggs Helenan S. Robin

DICTIONAR DE ANALIZĂ POLITICĂ

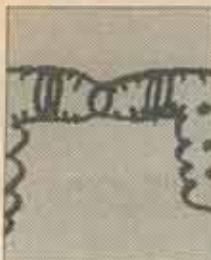

Editor: EXCELSIOR

Această lucrare cuprinde concepții, teorii și metodologii fundamentale ce oferă o introducere în procesul analizei politice. Recare articol este scris într-un limbaj ascuțit, incisiv, totodată complex și precis. Recare definiție este urmată de un paragraf privind semnificația cuvîntului sau termenului respectiv, iar înținderile îl conduc pe cititor la informații adiacente.

O carte pentru toți cei ce doresc să se familiarizeze cu limbajul politic.

În această serie vă apără:
Jack C. Piano și Roy Ottón
DICTIONAR DE RELAȚII INTERNAȚIONALE

JOZEF DARSKI

Există oare o alternativă politică în fața comuniștilor?

Recomunizarea în planul conștiinței politice a societății

Teza recomunizării este total falsă întrucât ea ar admite întoarcerea comunismului, ceea ce ar însemna revenirea la economia planificată și la puterea partidului unic. Cred că nu se poate ajunge pînă în acolo, să fiindcă ar fi teoretic cu neputință, ci pentru că o atare evoluție este potrivnică intereselor comuniștilor însăși. Propaganda care ne pune în gardă cu privire la pericolul recomunizării nu poate decât să ne dăuneze, pentru că ea arată că anticomuniștii sunt oameni cu o mentalitate primitivă, niște dogmatici, incapabili să analizeze actualele procese politice și economice. Lozinca de tipul "Dej s-a reîntors" nu numai că ne va ridicula, dar ne va face incapabili să înțelegem pericolul real și să-i rezistăm.

Admit că – într-adevăr – sub o formă specifică, degenerată, capitalismul este clădit în Europa de Est cu voia comuniștilor. Pe vremea cînd erau organizate "mesele rotunde", opozitia din epoca aceea avea un caracter social-democrat și atitudinea sa față de economia de piață era critică. De pildă, în Polonia, unde evoluția politică era cea mai înaintată datorită Solidarității, partizanii capitalismului făceau obiectul batjocurii și chiar al urii din partea principalului curent al opozitiei, care întreținează idealul său în socialismul autogestionar. Trebuie căutat secretul subitei sale conversiuni în capitalism pur și simplu în exigentele comuniștilor, care, în jurul mesei rotunde, făceau schimbul puterii politice contra puterii economice. Și de data aceea, comuniștii se arătau mai realiști.

Teza revenirii la putere a comuniștilor nu este tocmai plauzibilă, deoarece ei nu au părăsit-o niciodată complet; și chiar dacă au cedat o parte din posturile importante cu excepția celor din serviciile secrete, ale armatei sau mass-media, ei le-au încredințat aliaților

Forțele politice care au participat la transformarea comunismului în postcomunism

La transformarea comunismului în postcomunism au luat parte trei forțe politice, prezente și azi, și anume:

– Comuniștii, mai cu seamă cei legați de serviciile secrete, care s-au lepădat de ideologie și ar dori să obțină în favoarea lor nu numai privatizarea bunurilor statului, dar și procesul acumulării primitive a capitalului prin folosirea aparatului statal (de exemplu, sistemul de impozitare, sistemul bancar, lipsa controlului la import și export precum și transferurile financiare). Forma clasică a finanțării unor societăți ale nomenclaturii era aceea a imprumuturilor cu fonduri pierdute, acordate de către bâncile de stat și de fondurile speciale. În acest fel, comuniștii s-au transformat în postcomuniști și, cu toate că folosesc, din motive electorale, lozinici de tipul social-democrat, ba chiar populist, este în interesul postcomuniștilor să înfînteze o economie de piață și, dacă se poate, fără protecție socială. Aici se regăsesc izvoarele acordului perfect între postcomuniști și acei liberali care limitează liberalismul lor doar la economie.

Comuniștii care nu au știut să se adapteze epocii celei noi, și care nu s-au transformat în postcomuniști, cu toate că ei mai pot, pentru un oarecare timp, mai cu seamă în Rusia, Bielorusia, Lituania, Ucraina, Basarabia, Slovacia și România, să influențeze societatea într-un anumit fel, acești comuniști nu vor relua puterea deoarece ei au împotriva lor nu numai postcomuniștii, dar și alte două forțe politice – centriștii și anticomuniștii.

Transformarea unei părți a comuniștilor în postcomuniști n-ar fi fost cu putință fără colaborarea "inteligentiei" locale, nici fără ajutorul Occidentalului, care gîndește că după ce comuniștii vor fi abandonat ideologia lor, ei ar fi mai puțin agresivi, iar țările lor, dato-

cile secrete și armata. Fostul funcționar al departamentului "Research" de la Radio Europa Liberă, Victor Yasman, numește acest fenomen "revolta indicatorilor" (a colaboratorilor secreți din Securitate, KGB, StB etc.). Nu pot deci să fiu de acord cu dinsul în ceea ce privește definiția procesului autonomizării "inteligentie" de partid și a serviciilor secrete care au participat la perestroika.

În pofida faptului că în unele state, cum ar fi de pildă Polonia, acest curent s-a format mai degrabă pe calea selecției înfăptuite de către poliție privind opozitia de la înființată decât ca efect al unei activități directe și "creație" a serviciilor secrete, așa cum a fost cazul în majoritatea țărilor, acest fenomen a căpătat un caracter general și este valabil pentru toate țările postcomuniste. Partidele politice care au reînviat, drept rezultat al acestui proces de selecție sau de înfăptuire, poartă numele de centriste în țările Baltice și în Bulgaria, de liberales în Republica Cehă și de democratice în Polonia, Albania, România, Ucraina și Bielorusia. Cred că numele de centrist ar fi cel mai potrivit și îl voi folosi, cu toate că el nu definește poziția acestor partide pe scena politică. În realitate, ideologii lor nu sint lipsite de importanță, deoarece aceste partide seamănă mai curînd cu sindicatele funcționarilor istoriei.

Nu-i putem privi mai departe pe centriști ca fiind exclusiv niște agenți (colaboratori securiști) ai fostelor servicii secrete comuniste, fiindcă "inteligentie" actuală a devenit o forță politică independentă și are propriile sale interese politice și economice. Cu toate acestea, centriștii nu se opun formei ce o va căpăta transformarea sistemului comunist propusă de postcomuniști, însă ei nu doresc numai ca postcomuniștii să ocupă posturi politice de comandă, deoarece aceștia, după părerea centriștilor, le-ar reveni de drept, apartinându-le în virtutea istoriei. Alternativa postcomuniști sau centriști este falsă, cu atît mai mult cu cit ei nu se luptă între ei decât pentru influență politică, posturile de comandă și accesul la vîsteria statului; ei se războiesc pentru a avea dreptul de a fura în "majestate lege". Nu este exclus ca rivalitatea aceasta și împărțirea sferelor de influență între postcomuniști și centriști să nu fie decât un fenomen temporar. Adam Michnik, teoreticianul curentului centrist din Polonia, declară că alternativa față de extremisme și de sfîrșitul lumii ar fi treacerea peste o atare polarizare între postcomuniști și centriști și crearea unei noi clase care ar stabiliza democrația (Balkan Forum, 1993), ceea ce poate fi înțeles ca o încurajare pentru postcomuniști și centriști spre a forma o putere comună permanentă.

Noul sistem propovăduit de postcomuniști și centriști

Noul sistem propovăduit de post-comuniști și centriști, nu are nimic în comun cu neocomunismul, însă sub forma exteroară a democrației parlamentare, el încearcă să lege "Statul-Mafia", după modelul italian deja compromis, cu sistemul social-economic al Americii de Sud și să asigure puterea noului grup de privilegiati co-si vor face apariția, ieșind dintr-o centriști și postcomuniști.

În acest sistem nu va mai fi nevoie de represalii. "Criminalii necunoscuți" vor juca un rol marginal și n-ar interveni decât în cazurile de extremă urgență, cum a fost în Bulgaria cazul asasinării lui Svilen Kapasov, un deputat musulman ce se opuse rupturii cu Uniunea Fortelor Democratice și acordului cu postcomuniști și cu președintele Jelu Jelev, propuse de către deputați agenți ai poliției secrete comuniste, infiltrati în conducerea mișcării musulmano-turcești, ceea ce a produs răsturnarea guvernului anticommunist al lui Filip Dimitrov. În prezent, stimulentele pozitive care ar hotărî ar fi: posibilitățile de a face carieră în profesiunile intelectuale, manipularea și propaganda totală. Puterea politică și cea economică, poziția ocupată pe scară a aparatului de stat, televiziunea și presa ar garanta controlul societății.

– A treia forță, care s-a ridicat cel mai tîrziu și care este cea mai slabă, se compune din anticomuniști. În timpul perestroikăi, anticomuniștii s-au despărțit de centriști, unde ar fi putut să-și întărească forțele datorită luptei politice ce se desfășura și chiar perestroikăi însăși, fiindcă aceasta cerea ca centrul puterii să devină mai suplu, iar mai tîrziu să abandoneze metoda represiunilor.

La început, cu excepția Poloniei, unde acest proces avusese loc cu mult mai devreme și fusese legat de o destul de adincă destalinizare (1956-1968) față de celelalte țări, toate cele trei forțe s-au adunat în fronturi populare, forumuri civice, uniuni democratice și a.m.d. În prima etapă s-au despărțit postcomuniștii de celelalte două curente. Numai în România, anticomuniștii au fost dintr-un început eliminate din Frontul Salvării Naționale și s-au organizat în partide politice istorice care au înființat mai tîrziu Convenția Democratică.

(Continuare în numărul viitor)

Traducere de GABRIELA LYKIARDOPOL

lor de la masa rotundă, care rămăseseră fideli interesei politice ale centrului moscovit și intereselor economice ale postcomuniștilor.

Nu putem vorbi decât de recomunizarea conștiinței politice a societății. Dacă aceasta se va produce în continuare, în cînd comunismul va fi perceput, în resentimentul general, ca un sistem normal, iar comuniștii vor fi considerați ca formind un partid politic normal și – deja în postura lor de postcomuniști – ei vor putea ocupa locul cel mai important în viața politică, de data aceasta nu datorită represaliilor, ci datorită puterii lor economice și manipulării conștiinței societății. Atunci se va realiza vizionarea controlului trebuchetului, prevăzută de Orwell. Prețul va fi o confuzie totală între bine și rău, precum și pierderea valorilor istorice tradiționale care hotărăsc identitatea fiecărei națiuni.

Dacă vrem să definim în mod exact procesul reinserterii comuniștilor (ei fiind de pe acum postcomuniști) la structurile oficiale ale puterii, va trebui să analizăm care sunt forțele politice care au participat la transformarea sistemului și care au fost consecințele.

Vulpe vînător

Un film de
Stere
Gulea
după
scenariul
scris de
Herta
Müller
și Harry
Merkle

În anii '80, pînă în Revoluție, auzeam vag sau ceva mai deslușit despre răzlețe proteste antitotalitare (în afară de mișcarea compactă din Brașov); manifeste împărtăsite în București, un arc de triumf din lemn care a fost incendiat, cauciucuri arse în jurul statuii lui Lenin. Protestele căpătau nume când se datorau unor intelectuali cunoscuți sau erau asumate. Lipsa noastră de informare, de comunicare, dar și de solidaritate ne facea să intuim doar o parte din întimplări, refacind un întreg aproximativ din ce ascultam la "Europa liberă" sau ce se povestea în șoaptă. Astfel, s-a auzit despre grupul de scriitori de limbă germană de la Timișoara, apoi am auzit că au plecat și viața lor a căpătat un curs pe alte traiectorii. Și, iată, acum Herta Müller s-a întors într-un fel, căci povestește într-un scenariu de film, pe care l-a regizat Stere Gulea, ceea ce a trăit atunci, acel ceea ce fiind comun cu frigul, foamea și, mai ales, cu frica noastră.

"Vulpe vînător" rememorează sfîrșitul de '89 (cînd răbdarea noastră se sleise pe măsură ce mizeria și oprirea crescuseră), decembrie (cu euforia noastră aproape timpă) și lunile care au urmat (retrezire la vechile spaime). Ce nu știa scenarista, pentru că nu trăise, a completat regizorul Stere Gulea cu experiența sa subiectivă din această perioadă. Și cum nu evenimen-

tele i-au interesat în primul rînd, ei și-au compus filmul tocmai prin reflexul acestora în eroi, pe stările traversate. Grija lor pentru exactitate și teama de tonul fals, i-au făcut ca și Revoluția să rămîne în off cu riscul inconsecvenței caracterologice a unor personaje. Chiar dacă oprirea există în film prin persoane, rememorarea proprietelor noastre stări (care n-au dispărut, sănătatea undevea în noi și sunt gata să se trezească oricînd) vine din atmosfera generală a peliculei. Eroina (interpretată dominator de Oana Pellea pînă la impunerea tonului) își trăiește acumularea de frică. Gesturile ei protestătoare, care au dus la punerea în mișcare a mecanismului Securității, nu sunt spectaculoase. Ele tîn de zona împotrîvirii diurne și tocmai de aceea ajungem să ne simțim aproape de destinul ei, iar tot ce i se întîmplă ne este familiar.

Oprirea și deznașdejdea sunt palpabile. Pe banda sonoră (semnată Horia Murgu) auzim ce ne-a intoxicate existența ani de zile: discursuri ceaușiste, osanale, versuri; obiecte și sunete obișnuite capătă conotații dramatice (un ciocan în ușă poate fi o primejdie, o mașină oprită în fața casei nu mai înseamnă un prieten care vine, ci supraveghere ș.a.m.d.). Stere Gulea compune acea lume de-a-ndoaseleia, în care ne obișnuisărâm să trăim, unde criteriile morale erau sfârmîmate, iar rezistența sau opunerea țineau de eroism. Grav este, ne spune filmul, că nu avem de ce crede totul terminat: agresorii există (mai în umbră, și drept) și ei nu și-au pierdut obiceiurile.

Între filmele rememorării, "Vulpe vînător" aduce unghiul său de vedere, mărturia lui corectă și un ton sobru. Sobrietatea caracterizează atât narătura cinematografică (limpede și milimetrică construită), cit și imaginea lui Florin Mihăilescu, care, discret, conturează spațiu, oameni, eveniment. Nici o notă discordantă, totul dominat de rigoare și în jurul actorilor fie că e vorba de Dan Condurache (stăpinit, cum nu l-am văzut de mult), fie că sunt debutanți. Cu mijloacele de expresie drămuțe, dar conectate perfect la personaj, Oana Pellea, cum spuneam, domină filmul, ferindu-se de emoție, lucidă și gravă.

FLORICA ICHIM

Arte vizuale în România

Intr-un context internațional dominat de recesiune și de teribilă concurență și într-unul intern în care artistul și-a pierdut statutul de odinioară, artele vizuale din România par a fi la răscrucă.

Două tendințe domină creația de astăzi: una ortodoxă, care reunește grupuri artistice mai vechi (Prolog, 9 + 1 și ce-a mai rămas din Sigma) și care e mult mai belicoasă în declarații (atunci cînd declară că arta românească și creștină) decît în expoziții. Tendința și ilustrată de galeria Catacombe, care, în marș cadențat, și-a făcut un program credibil și valoros. Au expus aici nu numai apologetii Ortodoxiei, ci și artiști cu mitologii personale. Tendința și serioasă, deși își are extreamele ei. A doua și occidentalizantă și reunește în majoritate artiști tineri care dovedesc sincronizarea cu expresiile plastice contemporane. Multă o fac din mimare, dar există și voci autonome, personale. Din această zonă s-a forțat accesul la mari expoziții europene, la galerii importante. Expressia cea mai evidentă a fost expoziția recent încheiată de video-instalații de la sala Dalles.

Cele două tendințe se proiectează pe un fundal academic tradiționalist alcătuit din grosul artiștilor și producătorilor artistice româneni. Cu scheme și rezolvări vechi de 50 de ani, dar și cu artiști domoli fără excese (chiar dacă unei buni meseriași, și cu diletanți și trișori, acest cimp medioricru este prea eterogen să alcătuiască un curent distinct. El e o masă. Ternă. Mediatizată de Actualitățile TV, festivitate și cintăreață. Artă rămîne aici un obiect de decor, ceva de pus în sufragerie.

Instituții. Ministerul Culturii rămîne principalul sponsor, deși are nimic virgulă ceva dintr-un buget de austenie. Ministerul Culturii, întepenit și superbirocratizat, e o instituție contradictorie: în esență sprijină masa mai sus-pomenită dar fără o strategie ofensivă (decît în ultimul timp, cu festivalism, românism și înălțat monumentul patrioților). Și totuși expozițiile s-au înzecit și trebuie să recunoaștem că s-au făcut și lucruri bune. Expoziții itinerante în toată lumea, artiști din diaspora aduși în țară (Neagu, Iacobi, Seyler), participări la expoziții internaționale prezente la Bienale ș.a.m.d.

Un merit mare revine ARTEXPO, care detine monopolul organizării și care a crescut calitativ vizibil în ultimii ani. Sistemul de "profii", dar lipsa fondurilor își spune cuvîntul. Noua galerie de fotografie GAAD de la etajul 3 este dovada unui lucru bun făcut cu mijloace reduse.

Un lucru nou este și apariția fundațiilor și galeriilor private. Centrul de Artă Contemporană Soros, de pildă, a finanțat una din cele mai costisitoare expoziții (video) și a reușit să realizeze la standardele europene. Banca de date

pe care acest centru o alcătuiește e un lucru fundamental (la fel și subvențiile pentru tipărire catalogelor).

Galeriile private, în general, sint fie comerciale, fie se ocupă cu antichități, dar, în lipsa evidență a unei piețe de artă în România, uite că totuși rezistă și se extind (vezi Dominus), reușind, probabil pe termen lung, să întrețină fenomenul artistic. Din pacate, nu există galerii specializate, de cercetare, ci se merge pe locuri comune, pe pași mici, așa-zis siguri, bazați pe criteriile stabilite sub regimul comunist. Imaginea pe care ele o dau e mediocru și învecinată, portretele, naturici statice, peisagile. Punct.

UAP, care părea un colos muribund, a renunțat să mai fie un partid unic al artiștilor și încearcă să facă față concurenței. Deși deține o fabrică, ateliere și galerii, este o instituție cu fundul în două luntri. Se pare totuși că în ultimul timp o conducere mai agresivă a scos-o din înțepenire, găsind parteneri externi. UAP reușește totuși să garanteze încă ateliere, taxe de export, pasapoarte, galerii, mici împrumuturi și ajutoare bănești. De cînd pensile (meschine, da! multe) sint la stat, situația pare mai bună.

Spuneam de o răscrucă. Ei bine, cred că acum e timpul de ales, ori se merge din nou pe un gust unic (cruce), ori se acceptă diversitatea (răscrucă). Dacă se va dovedi toleranță, societatea românească (instituții, public) nu are decît de cîstigat. E tonic să vezi într-un singur sezon o expoziție de video-instalații, un rincor ca Bălășa într-o galerie privată, expoziția de Crăciun à Catacombei, Zidaru și abstractul Cornelius Văsilescu la ARTEXPO. E tonic să vezi că artiști români circulă din ce în ce mai des în lume (expun în hore, galerii de mîna a 14-a, dar și în Bienale importante, cîştigă premii și burse serioase) și că artiști importanți străini încep să vină în România. Cum de altfel vin și critici și organizatori de primă mărime.

A trecut vremea de a dovedi cu încăpăținare că suntem sincroni sau că suntem personali. Că "avem și noi" (deși nu avem un muzeu și nici centre de artă contemporană, deși mentalitatea generală e încă în dosul "Carului cu boi" și a Gabrielei Bidu de la Actualitate). Totuși se face și se expune și bine și important. M-am întrebat de ce mai există și se formează artiști acum cînd artistul plastic are un viitor nesigur (avere nu face, glorie nu obtine, putere nici atât și nici Mercedes la scară); cînd banii lipsesc, cînd orice trubadur e mult mai "văzut" și cînd cronichele de trei rînduri scrise de semidocți, "răspîlătesc" mari eforturi artistice. De ce? Poate din obișnuință, din modă, din încă credință în mitul "artistului" ca personaj interesant, deosebit. Și mai ales poate din dorință de a fi în lume. De a înțelege și cerceta lumea. Din dorință de comunicare și din mica, foarte mică sansă de a "exista" după moarte.

DAN PERJOVSCHI

EDITURA ENCICLOPEDICĂ

Peter F. Drucker -
Inovația și sistemul
antreprenorial

(Colecția "Biblioteca
Bancii Naționale", nr. 3,
690 lei)

"Inovația și sistemul
antreprenorial" a fost
mai întîi un seminar con-
ducător de autor în cadrul
Universității din New
York. Participanții erau
directorii de
intreprinderi pe punctul
de a se lansa în afaceri
în cele mai diverse domenii: spitale, bănci, edituri,
produse farmaceutice, o organizație de caritate
etc., fie că era vorba de mari companii, sau de o
agenție pornită de un singur om. Membrii grupu-
lui au putut testa, verifica și revizui ideile și
conceptele seminarului prin propria lor activitate.

Așa s-a născut una din cărțile fundamentale
de management din economia mondială care ne
invăță că o afacere devine profitabilă dacă e gîndită
intelligent.

Mihai Manolescu -
Memorii, vol. I-II
(Colecția "Biblioteca
Bancii Naționale", nr. 4-5,
2 vol. 1.750 lei)

Profesor, economist,
politician, ministru de Ex-
terior în cea mai tragică
perioadă din istoria Ro-
mâniei moderne – cea a
Dictatorului de la Viena –,
mort în anul 1950 în în-
chisoarea comună de la
Sighet, Mihai Manolescu
este una dintre persona-
litățile a căror existență reprezintă însăși paradigmă
istoriei românești din cutremurul secol XX.

Memorile sale, a căror redactare a fost curma-
tă brusc prin arestarea autorului în anul 1948,
acoperă perioada 1919-1936. Ediția este însoțită
de un valoros aparat critic, menit să întregească
informația memorialistică.

Marian Zidaru și Noul Ierusalim

Zidaru, indiferent dacă place sau nu, e un
artist care interesează. Tenace. Bine infor-
mat. Si circulat (Ravenna, Bienala Saõ Paolo,
München).

A mai curățat din "excesele" de anul tre-
cuit (Sala Arhitecturii), și acum ansamblurile
mare de lucrări rezistă și chiar domină spa-
țul. Nu sunt instalații (în sensul comun al ac-
ceptării artistice), ci mai degrabă "asamblaje"
de piese suficiente în sine. Crucile. Crucea
ajunge la Marian Zidaru tot mai contorsiona-
tă și mai estetică. Se îndoiește, se înnoiește,
se răsucesc. Imensa cărare de cruci de pe di-
ametrul sălii (zeci de piese) poate fi receptată
polemică. Crucile-mele se tîrască și dacă n-ar fi
fixate cu pietre ar lăsa o raznă pe pereti. Una
din piese, "Sfîntul Gheorghe și balaful", cel
mai puțin "infrumusetat" arată un drum inter-
esant, semiabstract, care îl deschide arti-
stului noi spații de manevră.

Aceste puneri împreună de obiecte din
materiale umile (nuiele, ghips, lemn, sfoară,
cuișoare) încep să se așeze într-un mod parti-
cular. Încep să se zidească.

Notă. Am privit expoziția fără să mă implice
pro și contra ideologiei lui Marian Zidaru.
Am privit-o ca pe o expoziție și nu ca pe o
slavă. (Galeria Rondă, etaj 3 Tatru Național,
București, decembrie 1993)

Titi Ceară – un sculptor discret

Artistul și-a semănat prin țară compozi-
țiile cu ocazia simpozionelor de sculptură.
De parcă ar fi încercuit locul unde urma să
expună. Ceară nu e un impulsiv, un "talentat".
E un artist inteligent, care nu se bazează
numai pe "mină", ci mai ales pe minte.
Lemnul nu e fetișizat și nici tradițional, ci
unul din materialele accesibile. La el lemnul
e urit, zgăriat, noduros, desenat, aschiat pînă
la rumeguș. E brut. Nemachiat. Ceară nu se
trage din cioplitorii de troițe, ci din meșterii
de bârci. Funcționalul primează. Un func-
țional artistic. Ecvestrele lui sunt mult mai inter-
esante decît călăuții care au impins România.
Balansul între abstract și figurativ (sie-
care tendință imbrăcind ceva din cîrligă)
dă expresie personală acestui sculptor discret,
fără gesturi inutile. (Galeria Orizont, Bucu-
rești, decembrie 1993) (D.P.)

ADRIAN MARINO

Literatura română “intră” în Europa

Necesitatea de a transforma prezentarea culturii și literaturii române în acte sistematice de cunoaștere și difuzare

Ce reprezintă, de fapt, dorința – legitimă – de a vedea cultura și literatura română bine cunoscute și corect prezentate în străinătate? “Nationalism”? Complex de inferioritate? Actiune propagandistică de tipul “imaginica României”? etc.

Nimic – după noi – din toate acestea. Sau, în orice caz, reflexele psihologice și tendințele psihologice amintite, în definitiv explicabile într-un fel sau altul, urmează să fi subordonate, absorbite și reorientate de o necesitate intelectuală fundamentală: transformarea prezentării culturii și literaturii române în acte sistematice de cunoaștere și difuzare. Obiective competente, oneste și libere, prin instrumente și organe căi mai organizate, calificate și active posibil. Atât și nimic mai mult.

Aveți nevoie – vitală – de competență și profesionalism, de spirit de cooperare în întreg spațiul “european”, de participare cu drepturi egale la “republica europeană a literelor”. Mici activiști, birocrati, “diplomati” (vorba vine), literati diletanți, preocupati doar de “ei” n-au ce cauza în astfel de operație (care de altfel nici nu-i interesă). După cum nici izolare, nici nationalism-șovinismul, nici Agitprop-ul nu sunt deloc indicate. Doar cooperare și spirit de echipă în nou spirit european, ce se impune și pe care nu putem nici să-l ignorăm, nici să-l boicotăm, nici să-l înțoarcem, stupid, spatele. A gândi și aciona astfel inseamnă să nu fi integrat nici pe departe în ritmurile sincrone ale lumii contemporane. Înseamnă rămine pînă la capăt un obuz izolator și antieuropen.

Recentă și masivă (total necunoscută încă la noi) *Histoire de la littérature européenne, Lettres européennes*, “operă realizată de o echipă de 150 de universitari din întreaga Europă geografică”, sub direcția lui Annick Benoit-Dusausoy și Guy Fontaine (Bruxelles-Paris, De Boeck, 1992, 1.023 pp., în 4º) pune, din plin, întreaga problemă a prezenței noastre actuale literare “europene”. Este, de fapt, în ciuda unor titluri anterioare, prima întreprindere de acest gen. O lucrare de pionierat, concepută și realizată, în principal, de specialiști belgieni, în spiritul și ambianța comunității de la Bruxelles. În fruntea instituțiilor ce o patronizează figurează, deci, în mod firesc, (la) *Commission des Communautés européennes*. Urmează o serie de ministere, fundații și universități occidentale, toate “sensibile” în mod deosebit la ideea europeană.

O a doua notă specifică este metoda de realizare. În bună parte, o adevarată premieră. În sensul că în locul monografilor “naționale” de literaturi, curente etc., suprapuse și inseriate cronologic (cum s-a procedat pînă acum), s-a trecut la adevarate sinteze în cadrul unor mari perioade cronologice și stilistice. Iar în interiorul acestor compartimente sînt introduse, în seria respectivă de fapte literare, contribuția aproape a fiecărei literaturi europene. Totuși subsumat categoriei generale: “Umanismul Renașterii”, “Barocul triumfator și Clasicismul francez”, “Luminile”, “Sfîrșitul secolului”, “Timpul ideologilor”, “După război” etc. În cadrul acestor compartimente largi – unde se fac eforturi deosebite de a depăși “eurocentrismul” tradițional al acestor istorii literare colective – pot fi întîlnite și o serie de referințe românești. Ne grăbim să precizăm: ele sunt de departe de a fi satisfăcătoare. Dar dacă n-ar fi existat colaborarea pariziană a profesorului Titus Bărbolescu (citat pe lista colaboratorilor “Europei centrale”), ele n-ar fi fost nici măcar atâtea căte și cum sunt. Inutil însă a protesta, a ne indigna, din “noi” n-am ridicat, de fapt, un deget, n-am întreprins nimic din țară, în direcția cea bună. Vom reveni asupra acestui aspect, aparent pur tehnic. Eșențial însă.

Cite și cum sunt referințele românești în Histoire de la littérature européenne, Lettres européennes

Literatura română își face apariția – dacă lectura noastră a fost atentă – abia în perioada “Barocul triumfator”, la subcapitolul *De l'histoire anecdotique à l'histoire raisonnée*. Este amintit Miron Costin, care “privilegiază dimensiunea evenimentială” a istoriei. Dar i se amintește doar *Cronica Moldovei* scrisă în limba... polonă (p. 372). Tot dintre operele sale poloneze i se citează și *Descrierea Moldovei și a Valahiei* (1684, p. 445). Nu și altele. Pe I. Neculce (deși figurează în indice, p. 1.014) nu izbutim să-l lo-

calizăm în text. Dâm, totusi, peste D. Cantemir. Dar numai pentru faptul că a tradus în latină și rusă... *Coranul* (p. 446). Cam atât. C'est bien peu ne vine să spunem și noi, pe limba colegilor noștri... francofoni...

Mai departe “stăm” ceva mai bine. După “ungurul” Petofi (la capitolul *Prima jumătate a secolului al XIX-lea*, subcapitolul *Poésie et Nature*) vine la rînd “românul” Vasile Alecsandri. El este un “conciliator al influenței occidentale și al tradiției rurale (campagnarde) a țării sale, pe care el însuși începe să-o recuperize și să-o invioreze; descrie într-un mod evasi-virgilian peisajul de iarnă în *Peintures au pastel* (1868-1870)”. Îl reintilnim și în capitolul *Al doilea secol al XIX-lea (Survivances d'un romantisme transformé. Le Romantisme en poésie)*: “În România, Nasile (sic) Alecsandri (1821-1890) cu balada *Miorita* (Agneau, 1852) pune bazele poeziei române moderne” (p. 659). Inutil să glosăm.

Ca și în cazul următor, “Dar poetul cel mai important al epocii este Mihail (sic) Eminescu (1850-1889). Opera sa, publicată în întregime (? n.n.) în 1883, este plină de nostalgie pentru lumea pierdută a “Doinelor” (cîntece populare române). Ea este străbătută de legende din toate provinciile românești (p. 660). Urmează “Garibaldi bulgar”. Georgi Sava Rakovski... Stil expeditiv, aproximativ, lacune și erori cîte vrem, cam acesta este modul de prezentare. I.L. Caragiale își găsește și el un mic loc în *Le Théâtre réaliste*. Dar cum? (...) Introduce pe scenă două fațete ale realității românești: săteanul – a cărui viață și relații sociale sunt conforme cu legea creștină a unei civilizații populare profund legate de pămînt (*Năpasta*, 1889) – și lupta internă a unei societăți care încearcă să se europeze prin adoptarea unor obiceiniri și idei occidentale” (De la carnavalului. *Aventures carnavalesques*, 1885). Atât? Atât...

Compartimentele secolului XX sunt ceva mai generoase. La “Primele Decenii” (*Héritage et dépassement du symbolisme*), întîlnim, într-o bună societate, pe Alexandru Macedonski (1854-1920) (care) “introduce simbolismul în România, în timp ce Ovid Densusianu (1873-1938) devine teoreticianul mișcării. Poezia lui Ion Pillat (1891-1957), Ion Minulescu (1881-1944) și George Bacovia (1881-1957) amesteca trăsături neoromântice cu tendințe simboliste” (p. 750). La Révolte dadaïste reține că ca să-nascut în 1916, la Zürich și Cabaretul Voltaire, “în simbol unui grup cosmopolit, care are ca șefi pe românul Tristan Tzara (1896-1903), germanii Hugo Ball (1886-1927) și Richard Huelsenbeck (1892-1974)” (p. 774). Se dau cîteva titluri din opera lui T. Tzara, i se reproduce și portretul. Numele său este citat și în subcapitolul *Le Surrealisme*, cu alte două volume (p. 817). În schimb, L. Rebreamu, M. Sadoveanu, Camil Petrescu lipsesc la apel. Connais pas.

În “După război: 1945-1968” ne mișcăm ceva mai în voie. Subsecția *La “Trümmerliteratur”* (“literatura ruinelor”) reține mai întîi un succés: “Înca de la apariția sa la Paris, în 1952, romanul la *25e Heure de românul Constantin Virgil Gheorghiu* (1916-1992) este primit cu un mare interes; el produce o dezbatere legitimă asupra drepturilor cetățeanului, libertăților sale fundamentale și pune întrebări relevante a omului occidental, eliberat într-adevăr de fascism și rasism, dar care închide ochii în fața practicii fascismului și rasismului la altii” (p. 889). Nu este chiar rău spus... S-ar fi putut însă adăuga: și în fața totalitarismului stalinist în tările din est.

La *Le Néoréalisme* este clasat autorul român Marin Preda (1922-1980), între o romancieră bulgară (Blaga Dimitrova) și un romancier grec (Dimitris Hatzis), căruia i se datorează *Morometii* (Les Moromoto (sic), I, 1966, II, 1967), roman social naturalist, care povestea viață-țărănească a anilor de dinaintea războiului, apoi de după război, cuprinzînd perioada colectivizării agrare. Noului discurs sociopolitic, bătrînul său, exproprietatea de mica sa bucată de pămînt, îl opune credo-ul său de victimă: “Eh, dragă domnule de la oraș (traducem textul francez – n.n.), am trăit totdeauna independent, din capul meu și cu brațele mele...”. Autorul se inspiră de asemenea din mediul citadin, din evenimentele care “ingheță” sau “dezgheță” periodică istoria contemporană: *Risipitor* (sic) (Les Prodigies, 1962) și *Delirul* (Le Délice, 1975).

Un alt subcapitol, *Réalisme socialiste et dissidence*, introduce în scenă nume la fel de cunoscute. Cît de exact se va vedea imediat: “Nicolae Labiș (1935-1956) cintă iubirea solului natal, mulțat de naîvățitorul străin” (se citează și o strofă din *Moartea caprioarei*, alături de versurile

franceză: “Seceta a ucis orice boare de vînt etc.”, este de altfel și singurul citat în limba română din întreg volumul *Lettres européennes*. Căriera de poet “blestemat” a românului Ion Caraion (1923-1987), autor de *Cîntece negre* (Chants Noirs, 1946) se va dezvolta mai ales după “dezghețul” anilor ’60: scriitorul este o “ureche de dulceață și o ureche de venin”. Anatol Baconski (1925-1977) este un poet și un prozator baroc (Poezii/Poésies, 1950). *Fluxul memoriei/Le Flux de la mémoire*, 1957; *Echinoxul nebulilor/L'Equinoxe des fous*, 1967). Parabolele sale se hrănesc din “cadavrul viu” al cotidianului degradat ingrozitor prin agresivitate și din grotescul hilariant. Petre (sic) Dumitriu (1924) nu întirzie să se refugieză în Occident unde publică *Incognito* (1962), roman cu cheie, revelator al moravurilor și practicilor occulte ale societății comuniste pe care tocmai le-a părăsit. Anii ’60-’65 sunt favorabili literelor românești pe care o nouă generație le cultivă: Nikita (sic) Stănescu și Marin Sorescu în poezie și teatru, Stefan Mănușescu (sic) în proza artistică și foarte tină poetă Ana Blandiana” (pp. 893-894). Tabloul este, evident, sumar.

Subcapitolul următor, *La littérature en exil*, pare să (și pentru români) destul de promitător. În realitate el nu conține decît două nume: “În străinătate, în Franță mai ales, apar în românește sau în franceză operele lui Eugen Ionesco (născut în 1912) și ale lui Cioran (p. 896). Acesta din urmă, singurul!, se bucură și de un scurt articol separat, în capitolul final *Figures contemporaines* (pp. 987-988), de Titus Bărbolescu. Despre Paul Goma și alte nume ale epocii pariziene, nimic. Pas un mot. De tot sumar și dezamăgitor, paragraful respectiv este și o (dură) lecție de relativism al valorilor și al notorietății, al efemerității publicității ocazionale, mai mulți sau mai puțin locale.

Cum se poate îndrepta o astfel de situație?

Cine “selecionează” și “de ce”? Cum și cind? Întrebări esențiale, și din punctul nostru de vedere încă insolubile. Cum se poate îndrepta o astfel de situație? Ne-am pus-o din anii ’70-’80, în plină dictatură ceaușistă, cind am înființat tocmai în acest scop *Cahiers roumains d'études littéraires*. Acțiunea incepe să fie recunoscută: două emisiuni recente la *Europa liberă* (dintre care una, inspirată de Al. Duțu, editor al revistei de literatură comparată *Synthesis*, cu care eram în strînsă legătură), fericit denumite *Alternativa comparatistă* (la blocajul și cenzura epocii) și multe detalii revelatoare, obiective și concluante, în interviul *Paul Cornea despre sănsele comparatismului* (R.L., 1-7 dec. 1993). Dar dacă evocăm acum acest episod o facem numai din rațiuni strict demonstrative, de metodologie aplicată. CREL n-au mizat (ca și Al. Duțu și Paul Cornea, de altfel, singurii care au întreprins ceva în acest domeniu în cadrul “comparatist” prin acțiuni precise, pozitive), nici pe “atașat”, nici pe “acorduri culturale”, nici pe “ministere”, nici pe “colegii” – o, vai! – din “diaspora”, ci numai pe relații personale și, să spunem, pe un minim dar indispensabil credit “științific” individual. Putem oferi exclusiv în acest spirit (eram să-l spun... “schimb de experiență”) încă un exemplu precis și foarte recent.

Această *Histoire de la littérature européenne* este dublată, la aceeași editură belgiană, De Boeck, de un vast proiect de antologie concepută în 12 volume: *Patrimoine littéraire européen*. Dintre acestea, primele au și apărut. Pentru volumele 5, 6 și 7, care acoperă literaturile europene între anii 1304-1400, 1400-1515, 1515-1616, editorul științific al întregii serii, profesorul belgian de la Universitatea din Louvain, Jean Claude Polet, ni s-a adresat nouă. A fost probabil urmarea unui scurt raid belgian din toamna anului trecut, cind am discutat pe larg “prezențele românești” și cu d-na Martine De Clerq, coautoarea capitolului *L'Après-Guerre: 1945-1968* din *Histoire*.

Dinu-ne seama imediat că “oferta” primită presupune colaborarea unei echipe, ne-am adresat d-lui M. Anghelușcu, directorul *Institutului de Istorie și Teorie literară “G. Călinescu”* al Academiei, a cărui competență este bine cunoscută. Fără ezitări, a preluat întreaga comandă. Promite să respecte graficul indicat, printr-o colaborare eficientă și cu toată exigență necesară. În felul acesta, literatura română poate să intre în bune condiții în prima antologie a întregii literaturi europene. Un adevărat eveniment cultural.

Iar dacă nu vom reuși, nu vom putea da vina pe alii. Dar noi suntem convinsă că vom reuși. Să la un alt nivel de informare și acribie bibliografică. Literatura română se bucură în *Histoire* doar de două trimiteri: *Anthologie de la poésie roumaine* (Paris, Nagel, 1984) și *Dictionnaire chronologique/literatura română* (Budapest (sic), 1979, p. 1.019). București-Budapest, de la Paris, de la Bruxelles sunt, deci, cam... același lucru. Cel puțin deocamdată.

Note: subtilitățile aparțin redactorului.

RODICA PALADE

Pulovăr pentru Sarajevo

Alegeri parlamentare anticipate în Serbia

La nici un an de la ultimele alegeri, după ce obținuseră confirmarea ca președinte, iar pentru partidul său, SPS, un scor bun, Slobodan Milošević dizolvă Parlamentul și stabilește pentru 19 decembrie 1993 noi alegeri parlamentare. S-ar fi putut crede că acest ultim gest al lui Milošević a fost dictat de însărcinătoarea criză în care se scufundă pe zi ce trece Serbia, supusă embargoului. Însă motivul real al alegerilor anticipate l-a constituit criza personală de autoritate pe care Milošević începusă o rezistă de pe urma alierii lui cu liderul Partidului Radical, Vojislav Seselj. Intrucât acesta din urmă acaparase aproape în întregime discursul și gesticulația naționalistă, printr-o manevră "democratică" – alegerile –, Milošević a calculat îndepărarea lui Seselj.

Totuși, duminică 19 decembrie mulți sârbi au votat în speranță că războiul va înceta și că viața lor va reîntra în normal.

Inflație, inflație

Simbata după-amiază, în cîte o piață a Belgradului soția lui Vuk Draskovic, liderul coaliției democratice DEPOS, împarte nevoiașilor ajutoare. După episodul din această vară al maltratării și arestării de către autorități și după intervenția opiniei publice internaționale, Vuk și soția sa au căpătat un statut aparte: ei se bucură de o creștere simpatie din partea democraților pacifisti. În vreme ce autoritățile nu există să-i califice drept agenti străini ai destabilizării. Pentru că a protestat la Televiziune împotriva ororilor săvîrșite în Bosnia, Danica Draskovic a fost numită "tîrfa musulmanilor". Deși intoxicați în acest fel, oamenii se buluiesc la neșirșite cozi în locul și la ora cînd Danica împarte ajutoare. Conținutul pachetelor este modest (orez, zahăr), iar numărul acestor pachete, limitat. Sunt tot mai mulți oameni care nu mai au din ce să trăiască. Magazinele s-au golit treptat, iar mărfurile rămasse au preturi în biloane și trilioane. Casele de marcat electronice nu au atîțea pătrătele pentru a putea afișa costul unui kilogram de cîrnat. Cum dinarul cade de la o oră la alta, adevărată monedă cu care se operează astăzi în Serbia este moara germană. Bancnote nou-nouă cu multe zerouri și cu cerneala imprimării încă umedă își pierd valoarea în chiar momentul emiterii lor. Pare de necrezut, dar în closete publice, în mîzga mizerabilă de pe jos, poți vedea bani azvîrlîți. Între gunoaiile din piață, bani.

Deși embargoul a sufocat treptat Serbia, la țară se trăiește încă bine. Gospodăriile par prospere, chiar se construiesc. Totuși țărani se pling: porumbul și grâu zac de trei ani în hambarele lor pentru că nu mai valorează nimic. Deși au ce să mânince, sunt îngrijorați – în toamna asta, pentru că nu au avut motorină, mulți nu și-au putut arăpăminturile. Un țăran povestește că după ce a vîndut zece tone de floarea-soarelui, n-a putut cumpăra decît 150 litri de motorină, la negru. Ce înseamnă la negru? "Granițu, granițu", explică țăraniul, numind micul trafic de frontieră care se desfășoară sub nasul vameșilor.

O parte – mică – dintre țărani sunt grupați într-un partid țărănesc care a aderat la coaliția democrată DEPOS. Cei mai mulți însă au votat cu SPS, partidul lui Milošević, pentru că "așa arată la televizor".

Scurt interludiu la Ambasada română din Belgrad

Și în acest an, Asociația Est-Libertés, condusă de Yves Michalon și Mihnea Berindei, a inițiat pentru alegerile din Serbia participarea observatorilor internaționali. Noi, români, ajungem simbătă seara, tîrziu, și mergem direct la Ambasada română din Belgrad ca să reușim să ne luăm acreditările pentru a doua zi. Ambasada e tristă, populată de

cîțiva – cred – oameni de serviciu în treninguri uzate. Nu, dl. consul nu e acolo, o să vină și sătem invitați să așteptăm. E frig. Masca din dreptul caloriferului e ruptă. Bine cunoscută tăvita de inox pe care este asternut la fel de bine cunoscutul servețel artizanat cu dungă.

Sosește și dl. consul. Nu prea știe ce e cu acreditațiile noastre, dar ne invită să așteptăm. Ne povestesc între timp una și alta. Nu prea cunoaște spectrul politic din Serbia. Da, citește tantele ziarele care vin la Ambasada fără să-l intereseze unul anume. Si "Curierul național", și "Libertatea", și "Adevărul", și "România liberă". Arunc la întimplare și "România Mare". Da, și "România Mare", confirmă dl. consul. (Observ că poartă o cravată pe care scrie LAR.) În sfîrșit, dl. consul, prins de povestire, spune: "noi, pe linie de partid, de stat adică etc.". Așteptarea noastră devine din ce în ce mai inutilă și ne decidem să plecăm. Chiar în acea clipă, în incăpere intră un om mic și schiop. Se duce direct la dl. Victor Babiuc și-i spune: "Stii, eu am fost în CPUN, acum sunt portar aici și am pareză". Din păcate, nimic nu mă incurajează să cred că pe vremea în care era în CPUN se simțea mai bine. Si totuși, mă gîndesc că el, sărmănuș, votă atunci, de exemplu, Legea electorală...

Așa arată victoria socialistilor lui Milošević

La Alibunar, în circumscripția 2, asistăm la desfacerea urnelor și la numărătoarea voturilor. Deși pe liste erau treceți oameni morți de mult sau plecați de vreo 20 de ani iar liderii Opoziției nu faceau parte din Comisia electorală, adevărată fraudă fusese comisă cu mult înainte, prin manipularea Televiziunii. Teancul cel mare de buletine al SPS-ului, apoi, în ordine descreșătoare, DEPOS, Partidul Radical, Partidul Democrat și c.c.

Sînt invitați să-i salutăm pe liderii SPS, proaspăti cîștagători: "Da, Milošević e singura soluție, la fel cum la voi e Iliescu, și sîntem foarte bucuroși și de Jirinovski. Americanii vor să distrugă Serbia și toată Europa. N-avem de ce să oprim războiul. Ce vreti să spuneti că dacă avem o politică de stopare a inflației? Ceaușescu a fost foarte bun, a făcut hidrocentrala de la Portile de Fier." Îi părăsim pe liderii SPS, ocupăți de acum să tot răspundă la telefoanele prin care li se anunță că au cîștagat și la..., și la...

Pe strada Knez Mihajlova – un om cam cît mine de înalt, lipit de un perete. Poartă ochelari cu ramă subțire, aurie, și un pălon verde. Pare un intelectual și, nu știu de ce, brusc îmi trece prin cap că știe pe de rost istoria imperiului – să zicem – otoman. Are privirea fixă, zimbul pierit și murmură întruna cîteva vorbe: DZEMPER ZA SARAJEVO, DZEMPER ZA SARAJEVO...

"Ce spune?" îl întreb pe Zoran, insotitorul nostru. "Lasă, să mergem." "Ce spune?" – insist. "Pulovăr pentru Sarajevo spune. Sunt mulți ca el. Poate că printr-o minune a scăpat de acolo. Sau nu mai are pe nimeni acolo. Sau cine știe ce inseamnă pentru el dzemper za Sarajevo."

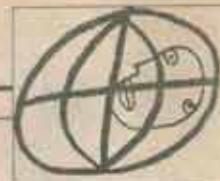
Rezultatul alegerilor din Serbia

- 1) Partidul Socialist Sîrb (SPS) – 123 mandate
- 2) Mișcarea Democrațică Sîrbă (DEPOS – coaliție) – 45 mandate
- 3) Partidul Radical (SRS) – 39 mandate
- 4) Partidul Democrat (DS) – 29 mandate
- 5) Partidul minorității maghiare din Voivodina – 5 mandate.

Restul mandatelor, care ar fi trebuit atribuite partidelor cu sub 5% din totalul voturilor, vor fi împărțite partidelor care au obținut locuri în Parlament.

Duminică s-au organizat din nou alegeri în două provincii, Priština și Leskovac, deoarece s-a apreciat că aici s-au produs fraude electorale. Opoziția confirmă că astfel Partidul Socialist ar obține cele trei mandate necesare deținerii majorității parlamentare.

Autoritățile sârbe nu au acordat visa de intrare în țară pentru André Glucksmann, Bernard Kouchner și Michel Katz, care doreau să participe ca observatori internaționali la alegerile din 19 decembrie a.c. Reproducem scrisoarea adresată de André Glucksmann prietenilor lui din Belgrad Vesna Pesic, Danica și Vuk Draskovic și scrisoarea adresată lui Miloševic.

Dragi prieteni,

Dragă Vesna Pesic

Dragă Danica și dragă Vuk

Miloševic mi-a interzis să vin la Belgrad. Mi-a interzis să vă întîlnesc și să vă urătă toată admirăția mea. Iată o hazlie concepție despre democrație, despre campania electorală liberă și despre circulația oamenilor și a ideilor! Eu nu am ca armă decît hîrtia și stiloul. Slaba mea putere este cea a cuvintelor. Reconstructorii zidurilor, integriștii de stil nou nu mai intreabă cu suficiență: "Papă, cite divizări religioase sănătățile". Ei au auzit vorbindu-se de Soljenițin și de Václav Havel. El vor să le-o ia înainte. Miloševic a vrut în iunie '93 să-l zdrobească pe Draskovic. Este scriitor, lovește-i țesuta, zdrobește-i creierul! Soția sa este frumoasă. Ea a protestat la Televiziune împotriva martirajului la care erau supuși bosniaci, izbește-o prin urmare, fă-o "tîrfa musulmanilor!". Dar Miloševic și-a ratat lovitura: condamnați săi au plecat în Franță și au cucerit toată democrația. Draskovic este prietenul meu din acea zi de iunie 1992, cînd împreună, la Belgrad, am înținut un miting în fața a 100.000 de persoane, denumînd crimele de război comise în numele Serbiei Mari. Iată că ce impune respectul și ce te face să nu abandonezi un astfel de prieten.

Miloševic este un prototip al nomenclaturii comuniste devenită sovină; el mobilizează masele utilizând fanatismul rasist, skinheads sau religioase. Arkan și Seselj sunt emulii săi zeloși. Un asemenea fundamentalism brun-roșu a aruncat Serbia într-un război de cucerire.

Nomenclatura mi-a interzis intrarea în țara voastră. Ca orice adunătură de gangsteri, ce preferă să lucreze în umbra și să se bucură în deplină liniste de fructele singeroase ale victoriei sale: sadica stranguriare a orașului Sarajevo și calvarul Bosniei.

Prietenii din Belgrad, curajul vostru este mare. Opunându-vă masacrului declanșat de Miloševic și de acoliții săi, voi salvați o anumită idee despre Serbia și poate despre Europa, așa cum a făcut-o în 18 iunie 1940 un general, De Gaulle, care, chiar mai singur decît voi, a știut să combată statul francez pentru a salva ceea ce el numea "o anumită idee despre Franță".

Mulțumesc,

André Glucksmann

Paris, 17 decembrie 1993

Mulțumesc, domnule Miloševic, refuzul dvs. este o dovedă de slăbiciune. Eu nu sunt atât de orgolios, iar dvs. nu sănătiți atât de prost încât să ne închipuiam că simpla mea prezență la Belgrad pe parcursul alegerilor ar fi putut pune în pericol regimul dvs. De ce vă temeți? Răspunsul este evident: de opinia publică. V-ați temut că eu să fi spus la Belgrad ceea ce gîndesc despre dvs. și că aș fi făcut publică în Franță și în toată Europa nenorocita stîmă de care vă bucurăți în Belgradul ruinat după război.

Mulțumesc, domnule Miloševic, refuzul dvs. îmi face o mare onoare. Fusesem deja trecut pe liste negre în timpul imperiului sovietic și, multă vreme, am fost persona non grata la Praga pentru că-i susținusem pe disidenți și pentru că gustasem prietenia lui Václav Havel. Atenție! Cunoașteți urmarea! Luind în considerație zdrobitoarele responsabilități pe care le aveți în catastrofa care s-a abătut asupra popoarelor ex-Iugoslavie, sănătatea și fericirea voastră depinde într-o asemenea măsură. Proastele dvs. maniere îmi decernează fără stirea dvs. și împotriva voinei dvs. un soi de premiu Nobel pentru pace în Balcani; acest premiu îl împart cu atâtia alți intelectuali europeni care au protestat și mai ales cu femeile și bărbații care se opun crimei chiar acolo unde ea se comite; acest premiu îl împart cu democrații care la Belgrad, ca și în Bosnia, ca și în Croația, rezistă asasinilor.

André Glucksmann